

TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

SIJAISVANHEMPIEN NÄKÖKULMIA NUORISOIKÄISTEN PERHEHOITOON

Jenni Koivurova

Mari-Kaisa Kähkönen

Opinnäytetyö
Marraskuu 2017
Sosionomikoulutus

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosionomikoulutus

KOIVUROVA, JENNI & KÄHKÖNEN, MARI-KAISA:
Sijaisvanhempien näkökulmia nuorisoikäisten perhehoitoon

Opinnäytetyö 51 sivua, joista liitteitä 1 sivu
Marraskuu 2017

Opinnäytetyön aihe tiivistyi opinnäytetyön yhteistyökumppanin Tampereen Perhehoito Luotsin työntekijöiden tapaamisessa, jolloin keskusteltiin nuorisoikäisten kiireellisen perhehoidon nykytilanteesta. Yli 12-vuotiaiden lasten huostaanotot ovat lisääntyneet rajusti viime vuosina, ja Perhehoito Luotsin mukaan Tampereella nuorisoikäisten perhehoitopaikoista on pulaa. Nuorisoikäisten tilannetta perhehoidossa oli tutkittu vähän. Opinnäytetyön avulla haluttiin selvittää ja avata sijaisvanhempien motiiveja, edistäviä tekijöitä ja haasteita nuorisoikäisten perhehoidossa. Opinnäytetyössä pyrittiin löytämään keskeisiä syitä tai teemoja liittyen siihen, miksi nuorisoikäisten mahdollisuudet perhehoitoon ovat pienet tai suuret. Ensisijaisena tavoitteena oli saada sijaisvanhempien ääni kuuluviin. Tavoitteena oli opinnäytetyön tulosten avulla herättää keskustelua nuorisoikäisten asemasta perhehoidossa ja tuoda kehitysehdotuksia perhehoitajien sijoitusprosesseihin Tampereella. Tulosten avulla haluttiin vaikuttaa nuorisoikäisten perhehoidon edistämiseen tulevaisuudessa.

Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena haastattelemalla seitsemää sijaisperhettä vuoden 2017 huhti- ja toukokuun aikana. Tutkimusmenetelmäksi valittiin teemahaastattelu ja eläytymismenetelmä. Haastattelemalla saatu aineisto analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Teoreettiset lähtökohdat opinnäytetyölle olivat perhehoito sijaishuollon muotona ja nuorisoikäiset lastensuojelun asiakkaina. Lisäksi käsiteltiin myös sijaisvanhemmaksi ryhtymistä, sijaisvanhemmuuden tukemista ja lastensuojelun eri muotoja.

Tulosten perusteella voidaan päätellä, että rakkaus, välittäminen ja empaattisuus nuorisoikäisiä kohtaan ovat merkittäviä tekijöitä, joita sijaisvanhemmalla täytyy olla, jotta hän voi toimia nuorisoikäisen sijaisvanhempana. Sisäinen motivaatio on merkittävä seikka, joka vaikuttaa nuorisoikäisen sijaisvanhempana olemiseen. Tukimuotoja, koulutusta ja rekrytointia on kehitettävä niin, että sijaisvanhempien sisäinen motivaatio hoitaa nuorisoikäisiä vahvistuisi ja he olisivat valmiita hoitamaan nuorisoikäisiä.

Asiasanat: lastensuojelu, sijaishuolto, perhehoito, nuoret

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme Social Services

KOIVUROVA, JENNI & KÄHKÖNEN, MARI-KAISA :
Viewpoints of the Family Care of over 12-Year-Old Children

Bachelor's thesis 51 pages, appendices 1 pages
November 2017

The purpose of this study was to determine different themes relating to family care of over 12-year-old children. The aim of this study was to discover reasons and themes why the possibilities to family care of an over 12-year-old child vary.

The study was qualitative in nature and the data were collected from 6 foster parents, who had had over 12-year-old foster children. The data were collected through semi-structured theme interviews and a role-playing method. The data were analyzed through content analysis.

Two thirds of the participants had intrinsic motivation and a half had extrinsic motivation to take care of over 12-year-old foster children. Development points in the foster parenting process were supervision of work, the amount of support and allocation of marketing, recruiting and education.

The findings imply that the intrinsic motivation is an especial point, which affects the motivation of being a foster parent to a child over 12 years old. The support forms, education and recruiting should be developed in the future so that the intrinsic motivation of taking care of the young in family care would strengthen.

Key words: child welfare, foster care, family care, the young

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	NUORISOIKÄISET LASTENSUOJELUN ASIAKKAINA	7
	2.1 Lastensuojelun eri muodot.....	7
	2.2 Nuorisoikäiset lastensuojelun asiakkaina	10
	2.3 Nuorisoikä.....	12
3	PERHEHOITO SIJAISHUOLLON MUOTONA	15
	3.1 Perhehoidon historiaa.....	15
	3.2 Perhehoito osana lastensuojelun sijaishuoltoa	18
	3.3 Sijaisvanhemmaksi ryhtyminen	20
	3.4 Sijaisvanhemmuuden tukeminen.....	21
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	25
	4.1 Tutkimuksen tausta, tavoite ja tutkimuskysymykset.....	25
	4.2 Kvalitatiivinen tutkimus.....	25
	4.3 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi.....	28
5	SIJAISPERHEIDEN NÄKEMYKSIÄ NUORISOIKÄISTEN PERHEHOIDOSTA	30
	5.1 Sijaisperheenä toimimisen motiiveja	30
	5.2 Edistäviä tekijöitä ja haasteita/esteitä nuorten sijaisperheenä toimimiselle.....	34
	5.3 Sijaisvanhemmuusprosessin kehittäminen.....	38
	5.4 Yhteenveto	42
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	44
7	POHDINTA	47
	LÄHTEET	49
	LIITTEET.....	53
	Liite 1. Alustava haastattelurunko sijaisvanhemmille, joilla on ollut nuorisoikäinen perhehoidossa.	53

1 JOHDANTO

Suurin osa suomalaisista lapsista ja perheistä voi hyvin, mutta osalla perheistä on erilaisia, usein kasautuneita ongelmia, joihin perus- ja erityispalvelut eivät vastaa. Vuonna 2015 voimaan tullut uusi sosiaalihuoltolaki velvoittaa kuntia vahvistamaan lapsiperheiden peruspalveluita ja vähentämään tätä kautta korjaavien toimenpiteiden tarvetta (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014). Lapsi ja perhepalveluiden muutosohjelma, LAPE on yksi hallituksen kärkihankkeista, joka pyrkii tukemaan Sosiaalihuoltolain uudistuksen toteuttamista. Muutosohjelman tarkoituksena on uudistaa lapsiperheiden palvelut vuosina 2016-2018 vastaamaan paremmin lasten, nuorten ja perheiden tarpeeseen. Hanketta johtavat opetus- ja kulttuuriministeriö sekä sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, jotka ovat vastuussa varhaiskasvatuksesta, koulun ja oppilaitoksen tarjoamasta hyvinvoinnin tuesta lapsille ja nuorille. (Terveyden ja Hyvinvoinnin laitos 2017.)

Huomio kiinnittyy nuorisoikäisten lastensuojeluilmoitusten ja huostaanottojen määrään Terveyden ja Hyvinvoinninlaitoksen Lastensuojelu 2015 –selvityksessä. Varsinkin 16-17 –vuotiaiden huostassa olon määrä on lisääntyneet rajusti jo vuodesta 1999. Myös 13-15 –vuotiaiden huostassa olon määrä on ollut kasvussa viimeisen 20-vuoden aikana. Lastensuojelu 2015 –julkaisusta ilmenee myös, että suurin osa lastensuojeluilmoituksista kohdistui 13-vuotta täyttäneisiin lapsiin vuonna 2015. (Terveyden ja Hyvinvoinnin laitos 2016, 4, 13-14.)

Perhehoito on vuoden 2012 lastensuojelulain muutoksen myötä ottanut laillisen ensisijaisen aseman sijaishuollossa. Perhehoidolla tarkoitetaan sitä, kun kunta sijoittaa lapsen oman kotinsa ulkopuolelle sijaisperheeseen jonkin tilanteen vuoksi, joka vaarantaa lapsen hyvinvoinnin ja terveyden. Sijaisperheessä toimivat kunnan hyväksymät sijaisvanhemmat, jotka huolehtivat lapsen kasvatuksesta ja huolenpidosta omassa kodissaan. (Perhehoitolaki 263/2015.) Jos lasta ei jostain syystä voida sijoittaa perheeseen sijoitetaan hänet lastensuojelulaitokseen (Lastensuojelulaki 417/2007).

Nykyisen lastensuojelulain mukaan laitoshoidon vaihtoehtoksi jää vain, jos perhehoitoa ei pystytä järjestämään lapsen edun mukaisesti ja riittävien tukitoimien myötä (Lastensuojelulaki 2007/417). Lakimuutoksen jälkeen perhehoidon määrä on lähtenyt tasaiseen

nousuun. Terveiden ja Hyvinvoinnin laitoksen Lastensuojelu 2015 tilastoraportista ilmenee, että perhehoitosijoitusten määrä on kasvanut vuoden 2011 lopusta vuoteen 2015 7 %. Laitoshoito on menettänyt ykkösasemansa sijaishuollossa, jolla se oli useita vuosia. Vuonna 2015 laitoshoidon sijoitettujen määrä oli enää 6538, kun taas vastaava luku perhehoidossa oli 7109. (Terveiden ja Hyvinvoinnin laitos 2016, 8.)

YLE uutisoi tänä vuonna nuorten kiireellisten sijoitusten lisääntyneen rajusti. Tampereen kaupungin hyvinvointipalveluista vastaavan johtajan Taru Kuosmasen mukaan kiireelliset sijoitukset painottuvat tällä hetkellä etenkin yli 12-vuotiaisiin. Tampereen Kissanmaan perhetukikeskuksen johtajan Kaisa Kukkohovin mukaan perhetukikeskuksen hoitopaikoille on suuri tungos, kun paikka vapautuu, on seuraava nuori tulossa heti tilalle. Helsinki on reagoinut tilanteeseen avaamalla tilapäisen nuorten vastaanotto-osaston. Uutisen mukaan nuorten ongelmien taustalla on usein päihde- ja mielenterveysongelmia. (Meriläinen 2017.)

Kiinnostuimme molemmat sijaishuoltoon liittyvän opinnäytetyön tekemisestä sosionomi opintojen toisen vuoden harjoittelun aikana. Suoritimme harjoittelut sijaishuollon toimeksiantosuhteista perhehoitoa tarjoavassa SOS-lapsikylässä ja nuorten huume- ja huumekuntoutuskoti Villa Hockeyssa. Saimme opinnäytetyömme yhteistyökumppaniksi Tampereen Perhehoito Luotsin kaksi työntekijää. Tapaamisessa Perhehoito Luotsin työntekijöiden kanssa tuli ilmi nuorisoiikäisten vaikeus saada kiireellistä perhehoitoa. Työntekijöiltä tuli viesti, että suurin osa sijaisvanhemmista rajaa yli 12-vuotiaat lapset pois profiiliinsa laitettavasta sijaislapsen ikärajuksesta. Tampereella on pulaa yli 12-vuotiaita lapsia ottavista päivystävistä sijaisperheistä. Keskusteluista kävi myös ilmi, että pitkäaikaisesti sijoitettavien lasten perhehoitopaikkoja on nuorisoiikäisille määrällisesti vähemmän kuin nuoremmille lapsille. Aiheeksi rajautui tutkia sijaisvanhempien näkökulmia nuorisoiikäisten perhehoidosta.

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää nuorisoiikäisten sijaisvanhempia haastatteleamalla eri tekijöitä liittyen nuorisoiikäisten perhehoitoon. Pyrimme tutkimuksessamme nostamaan esille nuorisoiikäisten perhehoidon nykytilaa sijaisvanhempien kautta, tutki- maan sijaisvanhempien motivaatiota, ja ajatuksia koko sijaisvanhemmuusprosessista nuorisoiikäisten sijaislasten näkökulmasta.

2 NUORISOIKÄISET LASTENSUOJELUN ASIAKKAINA

2.1 Lastensuojelun eri muodot

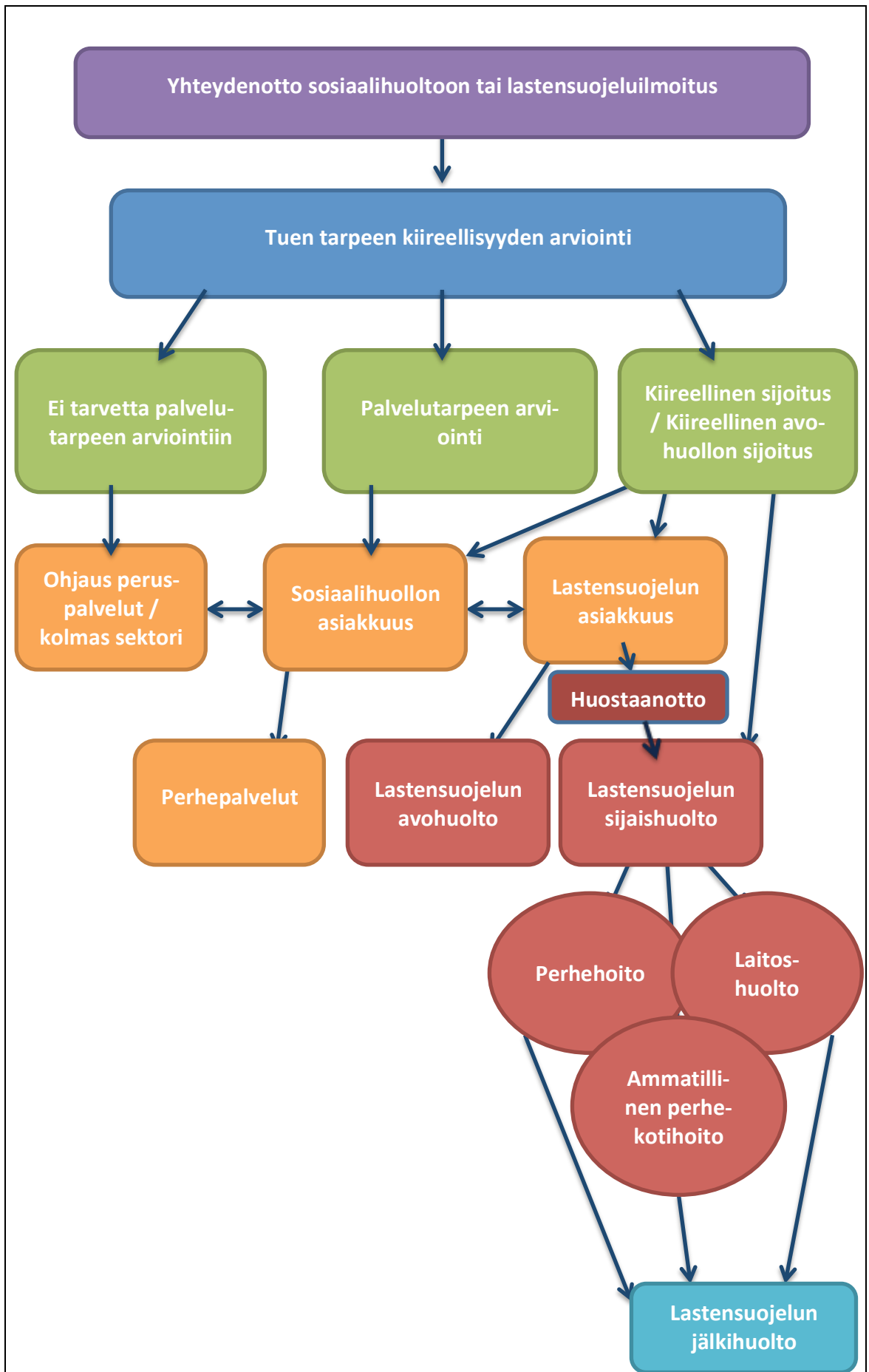
Lastensuojeluasia voi tulla vireille lapsen, nuoren tai huoltajan hakemuksesta tai kun sosiaalityöntekijä tai muu lastensuojelun työntekijä saa tietää lastensuojelutarpeesta olevasta lapsesta esimerkiksi lastensuojeluilmoituksen kautta (Lastensuojelulaki 417/2007, 26§). Lastensuojelulaki velvoittaa lastensuojeluasian vireille tulon jälkeen viipymättä arvioimaan, onko lastensuojelun tarve kiireellinen. Kiireellisiin toimenpiteisiin tulee ryhtyä, jos lapsen terveys ja kehitys ovat välittömässä vaarassa. Lastensuojeluasian vireilletulon jälkeen on myös tehtävä palvelutarpeen arviointi, jonka yhteydessä selvitetään aina lastensuojelun tarve. Lastensuojeluasiakkuus alkaa, jos on tarve kiireellisille lastensuojelutoimille tai jos palvelutarpeenarvioinnissa todetaan lastensuojelulain mukaisten palvelujen tarve. (Lastensuojelun käsikirja 2017.)

Lastensuojelun palvelujärjestelmä on laaja kokonaisuus, jonka tarkoitus on lapsen kehityksen ja kasvun tukeminen ja edistäminen. Lastensuojelulain (417/2007) mukaan avohuollon toimenpiteet ovat ensisijaisia ja niitä tulee järjestää viipymättä. Avohuollon tukitoimien tarkoitus on parantaa lapsen ja perheen tilannetta eri tukitoimien myötä. Avohuollon tukitoimia ovat esimerkiksi tehostettu perhetyö, perhekuntoutus, taloudellinen tuki tai asumisen puutteiden korjaaminen. Lapsi voidaan avohuollon tukitoimena sijoittaa kodin ulkopuolelle. Avohuollon sijoitus tehdään aina yhteistyössä huoltajan ja yli 12 vuotta täyttäneen lapsen kanssa. Jos avohuollon toimenpiteet eivät takaamaan lapsen kasvua ja kehitystä, lapsi on oikeutettu huostaanottoon ja sijaishuoltoon. (Lastensuojelun käsikirja 2017.)

Huostaanotto on lastensuojelutyön viimesijaisin keino lapsen kasvun ja kehityksen turvaamiseksi. Huostaanotossa puututaan voimakkaasti lapsen oikeuksiin, jotka ovat säädetty sekä toisaalta Euroopan ihmisoikeussopimuksen takaamaan perhe-elämän suojaan. (Lastensuojelun käsikirja 2017.) Lastensuojelulaissa (417/2007) huostaanoton perusteet on jaettu kahteen eri perusteeseen: puutteisiin lapsen kasvuoloissa tai lapsen omaan käyttäytymiseen. Kiireellinen sijoitus johtaa usein huostaanottoon. Lapsi voi olla kiireellisen sijoituksen aikana perhehoidossa, lastensuojelulaitoksessa, terveydenhuollon

laitoksessa tai sukulaisen luona. Edellytykset kiireelliselle sijoitukselle ovat erittäin tiukat ja se onkin verrattavissa huostaanottoon oikeusvaikutuksiltaan. (Lastensuojelun käsikirja 2017.)

Sijaishuolto on lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella perheessä tai laitoksessa. Sijaishuoltoon voidaan kuitenkin sijoittaa vain sosiaalialan johtavan viranhaltijan ja tahdonvastaisissa huostaanotoissa hallinto-oikeuden sijoittama lapsi. Sijaishuoltopaikka pyritään valitsemaan lapsen tarpeisiin parhaiten sopivaksi. Lapsi tai nuori voidaan sijoittaa perhehoitoon, ammatilliseen perhekotiin, lastensuojelulaitokseen tai muuhun hoitoon, joka on lapsen tarpeiden mukainen. Jälkihuolto on lastensuojelussa olevan asiakkaan itsenäistymisen tukemista sijoituksen tai sijaishuollon päättymisen jälkeen, pääsääntöisesti nuoren täytettyä 18 vuotta. Jälkihuolto pyrkii vastaamaan nuoren yksilöllisiin tarpeisiin. (Lastensuojelun käsikirja 2017.)

KUVIO 1. Lastensuojelun palvelujärjestelmä (Nurminen 2017)

2.2 Nuorisoikäiset lastensuojelun asiakkaina

Nuorten tilanne on lastensuojelu tilastojen valossa huolestuttava. Lastensuojelu 2015 -tilastoraportista ilmenee, että lastensuojeluilmoitukset kohdistuivat erityisesti 13 vuotta täyttäneisiin lapsiin. 16-17 vuotiaiden ikäryhmässä lastensuojeluilmoituksia tehtiin eniten, 9,4 % väestön vastaavanikäisistä lapsista. 3-6 vuotiaiden kohdalla vastaava prosentti on 5 %. 1.4.2015 voimaan tullut uusi sosiaalihuoltolaki (1304/2014) muutti lastensuojeluasiakkuuden alkamisen määritelmää. Lastensuojeluasiakkuus ei ala lastensuojeluasi-an vireille tulosta, vaan kun tarve lastensuojelutyölle todetaan palvelutarpeen arvioinnissa. Muutoksen vuoksi lastensuojelun asiakasmäärät vähenivät huomattavasti vuodesta 2014 vuoteen 2015. Asiaksmäärien muutoksesta huolimatta 16-17 vuotiaat, 7,8 % väestön samanikäisistä lapsista, olivat suurin ikäryhmä avohuollon asiakkuuksissa. Vastaavassa tilaistoissa 0-2 vuotiaiden osuus oli 3,8 %. Myös kiireellisesti sijoitettuna tai huostassa olleista lapsista nuorten osuus oli suurin, 3,1 % vastaavasta väestöstä. Tilastosta on nähtävissä 16-17 vuotiaiden sijoitusten 1,9 % lisääntyminen vuodesta 1991 vuoteen 2015. Myös 13-15 vuotiaiden huostaanotot ovat lisääntyneet mutta eivät niin paljon kuin 16-17 vuotiaiden. Sitä nuorempien lapsien tilanne on pysynyt ennallaan. (Terveyden ja Hyvinvoinnin laitos 2016, 3,10, 13.)

Nuoren asiakkuus lastensuojelussa voi merkitä avohuoltoa, huostaanottoa, sijoitusta tai jälkihuoltoa. Avohuollon toimenpiteillä pyritään vaikuttamaan lapsen kasvuympäristöön, tukemaan vanhempien kasvatusvastuuta ja tukemaan nuoren tervettä kasvua ja kehitystä. Avohuollon rooli nuoren tukemisessa on pitkälti koulunkäynnin ja psykiatrisen hoidon toteutumisen tukea. Toiminnallisina työmuotoina käytetyille ryhmätoiminnoille on nuorten osalta tarvetta toimistotapaamisten rinnalle. (Bardy 2013, 200-201.) Paajanen (2014, 2) on tutkimuksessaan huolestunut nuorisoikäisten avohuollon tukitoimien riittämättömyydestä ja tilanteiden kriisiytymisestä nopeasti huostaanottoon asti. Paajasen (2014) mukaan esimerkiksi avohuollon toimien toimimattomuuteen nuorisoikäisten kohdalla on esitetty sitä, että nuorisoikäisillä ongelmat ovat usein hyvin moninaisia ja toisiinsa liittyviä. Yhteen ongelmaan puuttuminen ei välttämättä ole tarpeeksi tuloksellista nuorisoikäisen koko tilanteen muuttamiseksi. Paajanen on tutkinut yhtenä avohuollon toimintamuotona toteutetun intensiiviyön merkitystä murrosikäisten lasten-

suojeluasiakkaiden elämään. Intensiivityö on suunniteltu ajanjakso, jolla pyritään vaikuttamaan kaikille nuoren elämänalueille samanaikaisesti. Työn tavoitteena on auttaa nuorta niin, että välttyttäisiin huostaanotolta. Tutkimuksen mukaan intensiivityö hyödyttää enemmän tyttöjä ja poikia sekä yli 15 vuotiaita lapsia. Intensiivityöllä nähtiin vähemmän positiivisia vaikutuksia, jos lastensuojelutarve johtui nuoren lisäksi vanhemman toiminnasta. (Paajanen 2014, 11, 42.)

Sijais- ja jälkihuollon asiakkaina on nuorisoikäisiä, jotka on otettu huostaan. Huostaanoton edellytyksenä on, että avohuollon tukitoimet eivät ole riittäviä ja mahdollisia. Lämsän (2009, 97, 172) tekemässä tutkimuksessa, tutkiessaan lasten ja nuorten syrjäytymisongelman luonnetta ja dynamiikkaa sosiaalihuollon asiakirjojen valossa, hän kirjoittaa, että nuorisoikäisten huostaanottojen syynä oli ensisijaisesti heidän omaan toimintaansa liittyvät tekijät ja lapsen ensimmäisten elinvuosien aikana tehtyjen huostaanottojen syynä oli useimmiten lapsen perheen kodin olosuhteet. Nuorisoikäisten kohdalla vaikeuksia on huomattavasti vaikeampi ratkaista kuin varhaisemmassa ikävaiheessa huostaanotettujen ongelmia. Vaikka ensisijaisena lastensuojelutarpeen perusteena alle kymmenesosalla huostaanotetuista lapsista oli lapsen oma toiminta, oli Lämsän tutkimissa asiakirjoissa mainintoja myös lapsen omasta oireilusta. Lapsilla oli koulunkäynnin ongelmia, päihdeongelmia ja varkauksiin syyllistymisiä. Erityisesti nuorisoikäisillä lapsilla oli ongelmia päihteiden ja rikoksiin syyllistymisen kanssa. (Lämsä 2009, 101.) Rikoksiin syyllistyneet lapset ja nuoret ovat aina lastensuojelun asiakkaita, mikä selittää osaltaan suurta nuorisoikäisten määrää lastensuojelun asiakkaina (Paajanen 2014, 8).

Huostaanotto päättyy, kun lapsi täyttää 18 vuotta ja tulee sen jälkeen lastensuojelun jälkihuollon asiakkaaksi, joka jatkuu 21-ikävuoteen saakka. Lastensuojelulaki (2007/417) velvoittaa kuntia jälkihuollon järjestämiseen. Jälkihuolto järjestetään sijaishuollon päättymisen jälkeen yksilöllisten tarpeiden mukaan yhteistyössä sosiaalihuollon viranomaisten kanssa. Jälkihuollon tarkoitus on tukea nuoren kotiutumista sijaishuollosta sekä auttaa itsenäistymisprosessissa. (Lastensuojelun käsikirja 2017.) Rauni Huotari (2010) on tutkinut pro gradu -työssään lastensuojelun jälkihuoltoa nuoren itsenäistymisen tukena. Tutkimuksen mukaan jälkihuolto tuki nuorten itsenäistymistä vaihtelevasti. Tuen tulisi tutkimustulosten perusteella olla suunnitelmallista ja yksilöllistä, tiettyyn vaiheeseen kohdistettua. Ohjauksen merkitys materiaalisen tuen rinnalla jää tutkimuk-

sen mukaan riittävyyden ja tehokkuuden suhteen epäselväksi. Tutkimuksen kehittämisideoita jälkihuollolle ovat nuoren osallisuuden lisääminen jälkihuollossa ja lähiverkoston tuen tarpeen selvittäminen ja sen kirjaaminen suunnitelmiin. (Huotari 2010, 80, 90-91.) Myös Valkonen ja Janhunen (2016) käsittelevät jälkihuollon merkitystä nuoren elämään tutkimuskatsauksessaan, joka on tehty perhehoidon kehittämisen tueksi. Tutkimuskatsauksessa todetaan, että sijoituksen aikaisten suhteiden vahvistaminen sijais- ja syntymävanhempiin auttaa saamaan riittävästi tukea itsenäistymisen aikana. Myös vastuun kantaminen, itsenäisten päätösten tekeminen ja vaikutusmahdollisuuksien saaminen sijoitusaikana helpottavat itsenäiseen elämään sopeutumista. (Valkonen ym. 2016, 52.)

2.3 Nuorisoikä

Nuorisoikää voidaan määritellä monin eri tavoin. Nuorisopsykiatriassa määritellään nuoruuden alkavan 12. ikävuoden jälkeen. Myös lastensuojelun tilastoinnit ja projektit, jotka on nimetty nuorisohankkeiksi, katsovat nuoruuden alkavan 12-vuotiaana. (Bardy 2009, 165.) Lastensuojelulain mukaan nuori tarkoittaa 18–20 -vuotiasta henkilöä ja lapsi alle 18-vuotiasta (417/2007, 6 §). Nuoruus sanaa ei tämän vuoksi ilmene lastensuojeluun liittyvissä tutkimuksissa tai raporteissa. 12-vuotiaana lapselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi häntä itseään koskevissa lastensuojeluasioissa, kuten huostaanotossa, sijaishuoltopäätöksissä ja yhteydenpitoon liittyvissä asioissa. Lisäksi 12 vuotta täyttäneellä on oikeus käyttää puhevaltaansa huoltajan tai muun laillisen edustajan ohella itseään koskevassa lastensuojeluasiassa. (Lastensuojelulaki 417/2007, 20§, 21§.) Käytämme opinnäytetyössämme termiä nuorisoikäinen, kun puhumme 12–17 -vuotiaasta lapsesta.

Huoli nuorista on sisältänyt samanlaisia elementtejä läpi vuosien, ongelmien määrittely ja keinot niihin puuttumiseen ovat kuitenkin muuttuneet. Sotien jälkeen nuorten ongelmia olivat poikien alkoholinkäyttö, hulinointi ja pikkurikosten tekeminen. Tyttöjen kohdalla oltiin huolissaan siveettömästä käytöksestä. Nuorten ongelmat johtivat tuolloin nuorisojärjestöjen toiminnan tehostamiseen. Sotien jälkeen huoli huonotapaisista lapsista ja rikollisuuteen taipuvaisista nuorista muuttui puheeksi häiriintyneistä, sopeutumattomista ja nuorista lainrikkajista. 1990-luvulla julkinen puhe on muuttunut. Ongelmalli-

sesti käyttäytyviä nuoria on ruvettu kutsumaan syrjäytymisvaarassa oleviksi tai haasteellisesti käyttäytyviksi nuoriksi, joiden auttamiseen pyritään puuttumaan varhaisen puuttumisen keinoin. Nuorilla ilmeneviä ongelmia pyritään suomalaisessa yhteiskunnassa näkemään laajemmin mahdollisten yhteiskunnallisten muutosten seurauksina, johon ei auta pelkät rangaistukset van myös tuki. (Bardy 2013, 198.) Nuorten terveyttä ja hyvinvointia on tutkittu Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kouluterveyskyselyssä, jossa tietoa on kerätty 14-20 vuotiailta nuorilta vuosina 2000-2013. Tutkimuksessa todetaan, että nuorten hyvinvoinnin eriarvoisuudesta tulee olla huolissaan. Hyvinvointieroja on eri oppilaitoksissa olevien välillä sekä eri sukupuolten välillä. Myös alueelliset erot ovat suuria. Lasten ja nuorten elinympäristöllä on suuri merkitys erojen lisääjänä tai tasaajana. Arjen hyvinvoinnin lisääminen, perheiden tukeminen, koulu yhteisön hyvinvointiin ja toimiviin opiskelu huollon palveluihin panostamiseen tulee kiinnittää huomiota. (Terveiden ja Hyvinvoinnin laitos 2014, 76-78.)

Nuorten ongelmiin ja kriiseihin on olemassa erilaisia auttamistahoja kuten nuorisopsykiatrian avotyö, yläasteen oppilashuolto, kunnallinen ja seurakuntien nuorisotyön avotyö, yläasteen oppilashuolto, kunnallinen ja seurakuntien nuorisotyön ja erityisnuorisotyön toimijat, erilaisten järjestöjen ylläpitämät nuorten turvatalot, projektit, kriisipisteet tai elämänhallintaa tukevat ryhmät sekä lastensuojelu. (Bardy 2009, 167.) Paajanen (2014) esittää tutkimuksessaan ongelmana palvelukentän pirstaloituneisuuden. Nuoret saavat apua ongelmiinsa useissa erillisissä toimipaikoissa: koulu, nuorisopsykiatria, lastensuojelu ja niin edelleen. Tässä kohdassa moniammatillinen yhteistyö on hyvin tärkeää, jotta nuorten ongelmien työstäminen olisi tarpeeksi tehokasta. (Paajanen 2014, 9.)

Sitra, Suomen itsenäisyyden juhlarahasto on tulevaisuusorganisaatio, joka tekee työtä suomalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi. Sitra aloitti 2013 Nuoren tilannekuva hankkokonaisuuden. Hankkeen tarkoituksena on tuoda muutosehdotuksia monimutkaisen ja pirstaleisen palvelujärjestelmän uudistamiseksi. Hanke painottaa lisäksi ennaltaehkäisevään työhön panostamista ja valtakunnallisen palvelukeskuksen kehittämistä. Valtakunnallinen palvelukeskus helpottaisi palveluihin ohjautumista ja varmistaisi palveluiden saatavuuden. Tavoitteena on, että yksikään nuori ei tipahtaisi turvaverkon läpi ja saisi oikea-aikaisen ja tarvittavan tuen. Nykyisessä tilassaan palvelujärjestelmä voi olla vai-

kea hahmottaa ja tarvittava tuki voi olla vaikeaa löytää palveluiden viidakosta. (Erva-
maa, Haahkola, Illi, Markkola, Tukiainen & Suomalainen 2015, 8-10)

3 PERHEHOITO SIJAISHUOLLON MUOTONA

Uudessa katsauksessa perhehoidon kansainvälisiin tutkimuksiin vuosilta 2010-2016 (Valkonen ym. 2016) todettiin, että perhehoitoa koskevaa kansainvälistä tutkimusta on tehty vuosina 2010-2016 hyvin runsaasti. Tutkimuksessa kuitenkin huomattiin suomalaisen perhehoidon tutkimuksen vähyys; tähän tutkimukseen ei löydetty ainuttakaan suomalaista perhehoidon tutkimusta. (Valkonen ym. 2016, 9.) Tämän voidaan siis katsoa kertovan jotain hälyttävää tämänhetkisen perhehoidon tutkimuksen tilasta. Valkosen ym. (2016) tutkimuksessa todettiin myös lastensuojelun palvelujärjestelmän olevan kykenemätön tukemaan parhaalla mahdollisella tavalla sijoitettujen lasten ja nuorten hyvinvointia ja selviytymiskykyisyyttä. Palvelujärjestelmä tuottaa liian paljon sijoituksia ja ihmisten vaihtumisia lapsille. Ja on liian paljon sattumasta kiinni, kuinka laadukasta ja kuinka paljon tukea on saatavilla. (Valkonen ym. 2016, 55.)

3.1 Perhehoidon historiaa

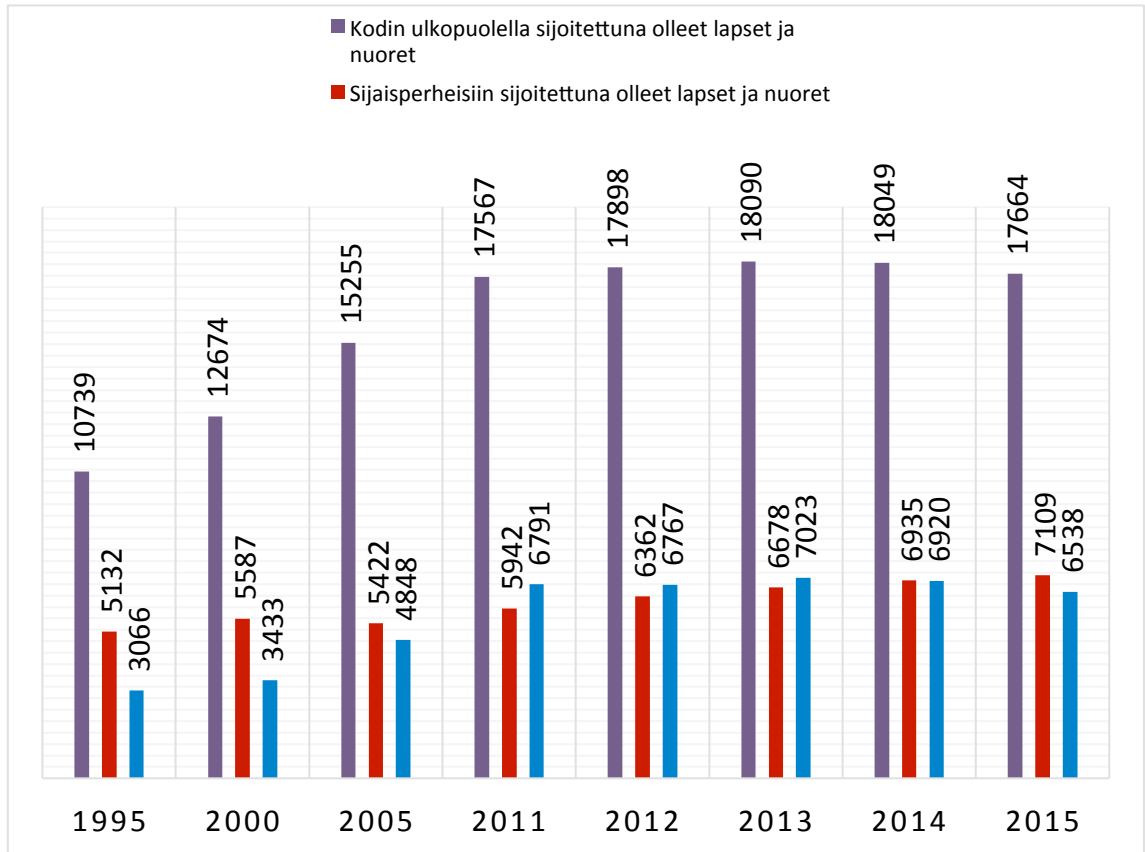
Ketolan (2008) mukaan ennen 1800-luvun alkua kirkko piti huolen heikompaan asemaan jääneistä ihmisistä. 1800-luvun alkupuolella kerjäys julistettiin kielletyksi, jonka jälkeen ihmisistä huolehdittiin elätehoidon, ruotuhoidon ja vaivaistalojen avulla. Kunnilla oli tavoitteena saada kulunsa mahdollisimman pieniksi. Lapset, vaivaiset ja köyhät joutuivat elätehoitotilaan siihen taloon, joka tahtoi näistä ihmisistä pienimmän määrän hyvitystä. Tällöin kehittyivät köyhäinhuutokaupat, jotka ovat kauan vaikuttaneet perhehoidon muodostumistyössä. (Ketola 2008, 15.)

Laitoshoito kehittyi elätehoidon rinnalle Ketolan (2008) mukaan, kun köyhäinhuutokaupan negatiivisiin puoliin alettiin kiinnittää huomiota. Ketolan (2008) mukaan vaivais- ja köyhäinhoitotaloihin tulivat hoitoon monenlaista hoitoa vaativat, suojattomat lapset, aviottomat äidit, vaivaiset, mielisairaat ja mieleltään heikot sekä laiskat. (Ketola 2008, 15.) Vuonna 1897 annettiin vaivaishoitoasetus, jonka mukaan alle 15-vuotiaat rajattiin lapsiksi, mikä merkitsi sitä, että tavallisissa vaivaistaloissa ei saanut enää hoitaa lapsia (Joensuu & Sutinen 2016, 17). Vuoden 1923 köyhäinhoitolaki, joka määräsi kunnan velvoitteeksi tarjota elatusta ja hoitoa kaikille, jotka sitä tarvitsivat. Lain mu-

kaan kunnalla oli oltava paikka, jonne voitaisiin sijoittaa ne, joita ei voitu kodeissa hoitaa. Ruotuhoito sekä vaivaishuutokaupat kiellettiin myös tuolloin. (Ketola 2008, 15.)

Lasten perhehoidosta oli Ketolan (2008) mukaan köyhäinhoitolaissa useita säädöksiä: sijaiskotiin oli tehtävä tutkimus kodin sopivuudesta ja sijaiskotiin oli tehtävä selvitys siitä, oliko koti terveydellisesti lapselle tyydyttävä ja kykenivätkö sijaisvanhemmat pitämään lapsesta huolta. Lapsia sijoitettiin tuolloin myös kunnan omiin lastenkoteihin. (Ketola 2008, 16.)

Ensimmäinen lastensuojelulaki tuli voimaan vuonna 1936. Seuraava lastensuojelulaki tuli voimaan vuonna 1984. Uudessa laissa lapsen huoltajuus jäi lapsen vanhemmille, toisin kuin aikaisemmassa se oli siirtynyt sosiaalilautakunnalle. Lapsen holhous ja huolto tulivat vuoden laissa täten erillisiksi käsitteiksi. Tämän muutoksen ansiosta lapsen vanhemmille syntyi mahdollisuus osallistua lapsen elämään sijoituksen jälkeenkin. Ensimmäinen perhehoitaja laki tuli voimaan vuonna 1992, jolloin otettiin ensimmäistä kertaa käyttöön perhehoitaja-nimike. Ennen tätä perhehoidosta säädettiin vuoden 1990 lastensuojelulaissa. (Ketola 2008, 16-18.)

KUVIO 2. Kodin ulkopuolelle sijoitettuna olleet lapset ja nuoret viimeisimmän sijoitustiedon mukaan vuosina 1995, 2000, 2005, 2011-2015 (Terveyden ja Hyvinvoinnin laitos 2016, 8)

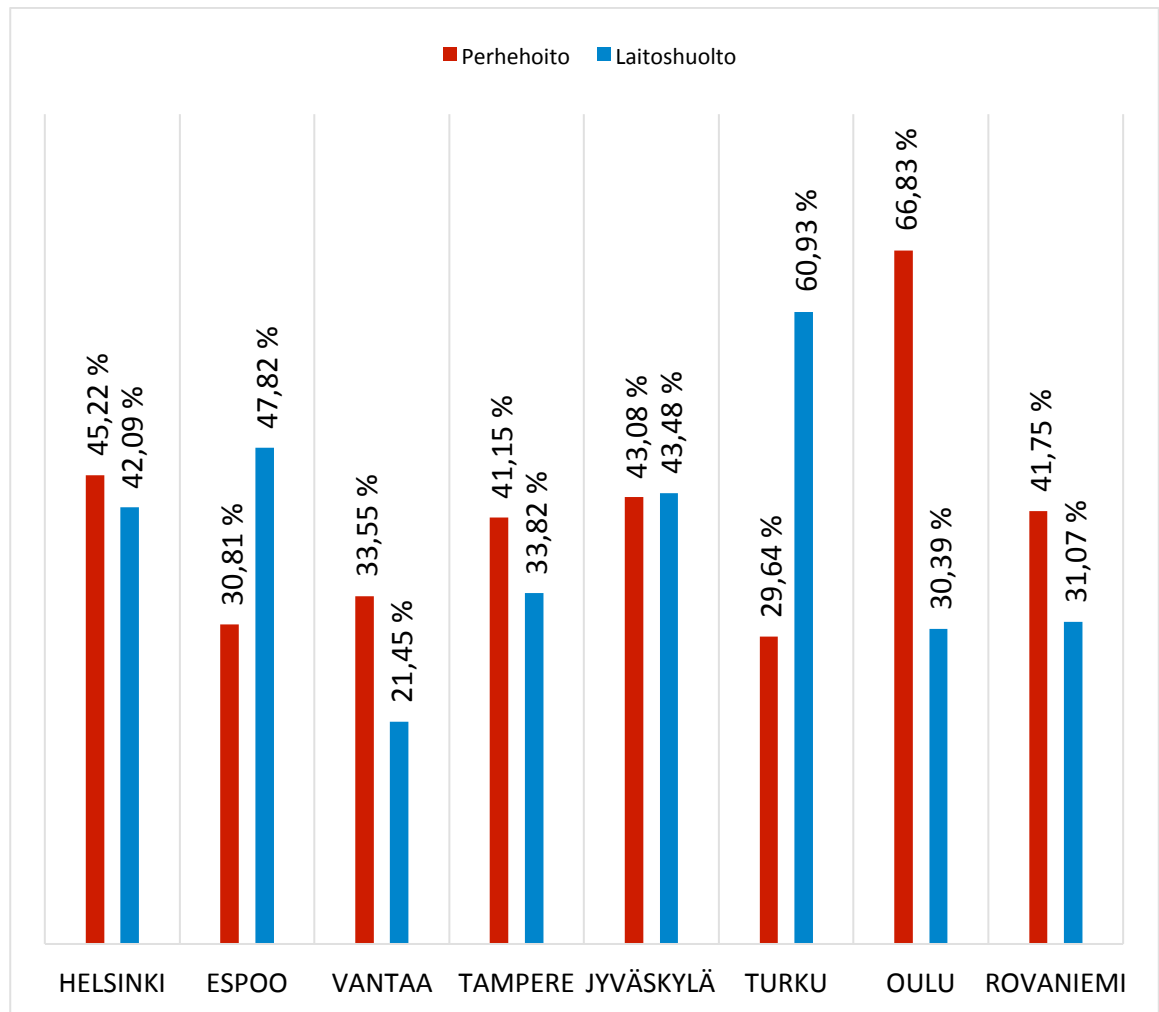
Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä on kasvanut rajusti varsinkin vuosina 1995-2011, sen jälkeen kasvu on hidastunut ja vuonna 2015 käänntynyt jopa laskuun (Terveyden ja Hyvinvoinninlaitos 2016, 8). Perhehoidon ensisijaista sijaishuollon muotona lastensuojelulainmuutos, joka tuli voimaan vuonna 2012. Kuvioista 2 voi nähdä, että laitoshuoltoon ja perhehoitoon sijoitettujen lasten määrät ovat tasoittuneet viime vuosina. Vaikka lastensuojelulaki on kaikille Suomessa sama, on eri kunnissa vieläkin eroavuuksia liittyen perhehoidon ensisijaisuuteen. (Joensuu ym. 2016, 19.)

3.2 Perhehoito osana lastensuojelun sijaishuoltoa

Lastensuojelun sijaishuollolla tarkoitetaan sitä, kun lapsen hoito ja kasvatusta järjestetään hänen kotinsa ulkopuolella huostaanoton, kiireellisen sijoituksen tai lastensuojelulain 83 pykälässä merkityn väliaikais määräyksen nojalla (Lastensuojelun käsikirja 2017). Sijaishuolto voidaan lastensuojelulain (417/2007) mukaan toteuttaa perhehoitona, laitoshuoltona tai toisella keinolla, joka vaalii lapsen tarpeita.

Perhehoidolla tarkoitetaan hoidon tai muun huolenpidon järjestämistä perhehoitajan omassa kodissa tai hoidettavan kotona. Oman kodin lisäksi perhehoitajana voi toimia myös ammatillisessa perhekodissa, jossa perhehoitajia tulee olla ainakin kaksi ja ainakin yhdellä heistä perhehoidon hoito- ja kasvatustehtäviin osallistuvista tulee olla tehtävään soveltuva koulutus ja tarpeeksi kokemusta hoito- ja kasvatustehtävistä. (Perhehoitolaki 263/2015.)

Perhehoitajalla tarkoitetaan henkilöä, joka omassa kodissaan tai hoidettavan kodissa lastensuojelulain mukaan sijoitettuja lapsia ja nuoria, aikuisia kehitysvammaisia, mielenterveyskuntoutujia tai ikäihmisiä (Ketola 2008, 18). Lapsen läheisverkostossa oleva sukulainen tai muu läheinen henkilö voi myös toimia lapsen perhehoitajana. Perhehoitajina voi toimia joko pariskunta tai yksin oleva henkilö. Omat biologiset tai adoptoidut lapset eivät ole esteenä perhehoitajana toimimisessa. (Lyyra 2017, 13.) Jos henkilö voidaan koulutuksensa, kokemuksensa tai henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella todeta sopivaksi antamaan perhehoitoa, hänet voidaan hyväksyä perhehoitajaksi (Perhehoitolaki 263/2015). Perhehoitajasta käytetään myös termiä sijaisvanhempi. Opinnäytetyössämme olemme käyttäneet molempia termejä.

KUVIO 3. Perhehoidon ja laitoshoidon määrät eri kunnissa viimeisen sijoitustiedon mukaan vuonna 2015 (THL 2016, 26)

Kunta on vastuussa perhehoidon järjestämisestä. Kunnan on myös huolehdittava ja päätettävä siitä, miten se hoitaa perhehoitopalvelut. Perhehoidon palveluja kunnan lisäksi tuottavat Suomessa eri järjestöt kuten Pelastakaa Lapset ry, SOS-lapsikylä ja Nuorten Ystävät ry. (Heino & Säles 2017, 41-42.) Kunta on se, joka tekee perhehoitajan kanssa toimeksiantosopimuksen, jota ennen perhehoitajan on käytävä tehtävän edellyttämä ennakkovalmennus (Perhehoitolaki 263/2015.) Kuitenkin, jos kunta ostaa perhehoitopalvelun palveluntuottajalta, voi palveluntuottaja olla allekirjoittamassa toimeksiantosopimusta kolmantena osapuolena. Tällöin palveluntuottaja myös jatkaa yhteistyötä tiiviisti kunnan kanssa lapsen sijoittamisasioissa, vaikka huolehtiikin perhehoitajan palkkauksesta ja tuesta. (Heino ym. 2017, 43.) Kunnissa, joissa painotetaan erityisesti perhehoitoon, ovat lastensuojelun kustannukset pienemmät, mitä kunnissa, jotka ovat keskittyneet laitoshuoltoon (Joensuu ym. 2016, 20). Kuviosta 3 voi huomata, että isommissa kunnissa painotus sijaishuollossa vaihtelee paljon.

Tampereella perhehoidon eri muotoja ovat tukiperhe, pitkäaikainen sijaisperhe, päivystävä sijaisperhe, ammatillinen sijaisperhe, perhe perheessä –sijaisperhe ja läheisverkostojaisperhe (Tampereen kaupunki 2015). Opinnäytetyömme yhteistyökumppani Perhehoito Luotsi on lastensuojelun sijaishuollon asiakasohjausyksikkö Tampereen kaupungin alaisuudessa. Perhehoito Luotsi auttaa perheitä ja lapsia sijoituksiin liittyvissä hoito- ja kasvatustehtävissä, kouluttaa sijais- ja tukiperheitä, opastaa adoptioasioissa, huolehtii perhehoidon ostopalvelujen hankinnasta, hankkii lapsille sijaishoitopaikan ja toimii yhteyshenkilöinä lasten asioissa. Perhehoito Luotsin alla toimivat Perhehoidon tiimi, Sijaisperherekrytointi, Päivystävien sijaisperheiden tuki ja ohjaus sekä Hankinta ja sopimusasiat -yksikkö. Perhehoito Luotsi vastaa myös sijaishuollon ostopalveluista. (Tampereen kaupunki 2017.)

3.3 Sijaisvanhemmaksi ryhtyminen

Joensuu ym. (2016) mukaan sijaisperheeksi ryhtymisen syyt ovat hyvin moninaisia ja on tarpeetonta laittaa niitä arvojärjestykseen. Jokaisen sijaisperheen on tärkeintä tiedostaa oma motiivinsa sijaisperheeksi ryhtymiselle. (Joensuu ym. 2016, 22.) Sijaisvanhemmuutta on tutkittu sijaisvanhemmaksi ryhtymisen ja motivaation näkökulmasta. Mikkelssonin (2015) mukaan Rhodes, Cox, Ormen ja Coakley ovat tutkineet sijaisvanhemmaksi ryhtymisen syitä vuonna 2006. Rhodes ym. (2006) haastattelivat 876 perheen vanhempia ja kysyivät motiiveja sijaisvanhemmaksi ryhtymiselle. Lapsilähtöiset syyt, jotka liittyivät haluun antaa lapselle koti tai rakkautta, olivat yleisimpiä motiiveja tutkimuksessa. Toinen tärkeä syy oli hyvän tekeminen yhteiskunnan parhaaksi. (Rhodes ym. 2006; ref Mikkelsson 2015, 33.)

MacGregor, Rodger, Cummings ja Leschied (2006) ovat tutkineet motivaatiota sijaisvanhemmaksi ryhtymiseen tutkimuksessaan. Tutkimuksessaan he haastattelivat 54 sijaisvanhempaa Kanadassa. Tuloksissa selvisi, että yleisimmät motivaatiot ryhtyä sijaisvanhemmaksi olivat sisäsyntyisiä, altruistisia syitä haluta tehdä muutos lapsen elämään ja halu saada lapsia kotiin. (MacGregor ym. 2006, 351.) Myös Valkonen ym. (2016, 24) kirjoittavat tutkimuksessaan, että sijaisvanhempien motivaatiotutkimuksissa on saatu selville se, että syyt ryhtyä sijaisvanhemmiksi ovat usein altruistisia, jolloin halutaan tehdä lapselle hyvää.

Ciarrochi, Randle, Miller ja Dolnicar (2012) ovat Valkonen ym. (2016) mukaan tutkineet erilaisten taustatekijöiden ja osoitetun perhekiinnostuksen välistä yhteyttä. Tutkimukseen osallistui yli 1000 ihmistä, ja siinä selvitettiin muun muassa psykologisia ominaisuuksia niiltä ihmisiltä, jotka olivat harkinneet sijaisvanhemmaksi ryhtymistä ja ihmistyyppejä niiltä ihmisiltä, jotka olivat näyttäneet hyvinä sijaisvanhempina. Tutkimuksessa esiin tulleet tärkeimmät psykologiset ominaisuudet olivat toivon näkökulma, jolla tarkoitetaan positiivisuutta elämää kohtaan sekä uskoa elämän tavoitteisiin pääsemiseen, ongelmanratkaisuo-rientaatio sekä empatia, johon liitettiin taito hallita perspektiivi, jolla näkee toisen ihmisen perspektiivistä. (Valkonen ym. 2016, 23-24.)

Suomessa sijaisvanhemmiksi aikovat käyvät Pesäpuu Ry:n tuoman ja jatkokehittämän neljästä kuuteen kuukautta kestävä PRIDE-valmennuksen. Valmennus on ollut pakollinen vasta vuodesta 2012. (Perhehoitoliitto Ry 2017.) PRIDE-valmennus koostuu yhdeksästä ryhmätapaamisesta, joissa kaikissa on käsiteltävänä eri teema. Kouluttajina valmennuksessa toimivat sosiaalityöntekijä ja kokeneet sijais- tai adoptiovanhemmat. (Pesäpuu Ry 2010.)

3.4 Sijaisvanhemmuuden tukeminen

Lapsen sijoituksen alkuvaihe on yleensä hyvin haastava. Kunnan sosiaalityöntekijä ottaa yhteyttä tulevaan sijaisperheeseen ja kertoo lapsen esitiedot. Esitiedot ovat keskittyneet paljolti lapsen oireisiin ja ongelmiin. Muuten sijoituksen alun prosessin eroavat hyvin paljon eri kunnissa. Alkuprosesseihin liittyviä asioita ovat kuitenkin usein useat tapaamiset monilla eri kokoonpanoilla. Tapaamiset pehmittävät sijoituksen alkua, jolloin sijaislapsi vasta tutustuu sijaisperheeseensä ja toisinpäin. (Joensuu ym. 2016, 28.) Helsingissä on kehitetty tapaa, miten saadaan lapsi tai nuori kommunikoimaan keskenään jo ennen, kun he ovat tavanneet. Kokemusasiantuntijat ovat laatineet tutustumiskirjepohjia, joita voidaan käyttää apuna siihen, että sijaisperhe ja sinne sijoitettava lapsi tai nuori voivat kertoa itsestään toisilleen kirjeillä ennen konkreettista tapaamista ja näin kynnys tutustua voi madaltua. (Heino ym. 2017, 60.)

Toimeksiantosopimukseen kirjataan muun muassa perhehoitajan palkkion määrä, kustannusten korvaamisten maksaminen, hoidon arvioitu kesto, perhehoitajan vapaata koskevat asiat ja oikeudet sekä miten koulutus ja työnohjaus toteutetaan perhehoitajalle (Perhehoitolaki 2015/263). Heino ym. (2017) mukaan on kuntakohtaista, kuinka paljon esimerkiksi täydennyskoulutuksia sijaisvanhemmille järjestetään. Koulutusten sisällöt ovat yleensä liitoksissa johonkin ajankohtaiseen teemaan. Niitä voivat olla lakimuutokset tai joku sijaisperheitä koskeva aihe. Aiheita tai koulutusten sisältöä ei määritellä missään laissa. (Heino ym. 2017, 53.)

Täydennyskoulutus voi antaa sijaisvanhemmille uusia perspektiivejä sijaisvanhemmuuteen, tietoa ja työkaluja käytäntöön (Ketola 2008, 49). Valkosen ym. (2016) mukaan monet koulutusohjelmat tarjoavat työkaluja sijaislasten käyttäytymisprobleemojen kontrolliin, mikä kertoo paljon sijaisvanhempien täydennyskoulutus tarpeista. Valkosen ym. (2016) mukaan Berrick ja Skiveness vuonna 2012 määrittivät tutkimuksensa avulla mitä lisätaitoja sijaisvanhemmuuteensa sijaisvanhemmat tarvitsevat. Tutkimuksen perusteella lisätaitoja oli kolmea erilaista. Ensimmäinen asia, mihin tarvittiin lisätaitoja oli tukeen integroida lapsi uuteen perheeseen. Toinen mihin tarvittiin lisätaitoja oli tilanteeseen huomioida lasta, hänen perhettään ja sijaisperheen välistä suhdetta. Kolmas lisätaitojen tarpeen paikka oli vastata lapsen erityistarpeisiin. (Valkonen ym. 2016, 29-30.) Koulutuksien avulla voidaan parantaa myös sijaislapsen biologisten vanhempien ja sijaisvanhempien yhteistyötä ja tapaamisten sujuvuutta. Biologisten vanhempien avulla voidaan sijaisvanhemmille saada uusia näkökantoja täydennyskoulutuksissa käytäviin teemoihin. Ottamalla myös sosiaalityöntekijä mukaan vanhempien ja sijaisvanhempien yhteisiin koulutuksiin, tulee mahdolliseksi tarkastella esimerkiksi sijoitetun lapsen tilannetta yhdessä ja aikaansaada tätä kautta yhteisiä käsityksiä tilanteista. (Heino ym. 2017, 55.)

Työnohjaus on yksi sijaisvanhemmuuden tärkeä tukimuoto, josta on säädetty myös laissa. Siinä sijaisvanhemmalla on mahdollisuus tutkia työnohjaajan avustamana omaan sijaisvanhemmuuteen liittyviä haasteita ja askarruttavia asioita. Yleensä työnohjaus on vielä perhehoidon piirissä välillistä, jossa se tapahtuu jossain tilassa, jossa paikalla on vain ohjattava tai ohjattavat sekä työnohjaaja. Lapsi- ja perhepalveluiden (LAPE) perhehoidon työryhmän mukaan niin sanottu suora työnohjaus voisi olla todella hyvä vaihtoehto varsinkin niissä tapauksissa, kun tarvittaisiin ohjausta esimerkiksi lapsen haasta-

vaan käyttäytymiseen arjen tilanteissa. Työnohjauksen saatavuus vaihtelee vieläkin riippuen paikkakunnasta, sijoittajasta ja sosiaalityöntekijästä, vaikka se on lakisääteistä. (Heino ym. 2017, 72.) Janhunen, Pitko & Säles (2015) mukaan työnohjauksessa on tärkeää sen säännöllisyys ja jatkuvuus. Jos jatkuvuus ei ole mahdollista on tärkeä kuitenkin työnohjauksen ajoittaminen esimerkiksi kriisitilanteisiin ja sijoituksen alkuun sekä loppuun. Työnohjaus antaa sijaisvanhemmille astua muutaman askeleen taaksepäin ja tarkastella tilanteita omassa arjessaan, uusien näkökulmien ja ratkaisujen löytämiseksi. On hyvä muistaa, että työnohjaus ei kuitenkaan ole terapiaa. Työnohjaajan tehtävä on keskustella sijaisvanhemman kanssa, jos hän huomaa, että terapia olisi sijaisvanhemmalla toimivampi tukimuoto. (Janhunen ym. 2015, 32-33.)

Vertaistuki yksi merkittävä sijaisperheiden tukimuoto. Kun vertaistuki on toimivaa, se on, Lapsi- ja perhepalveluiden (LAPE) perhehoidon työryhmän mukaan, sellaista, että siinä on suunnitelma, vapaaehtoista ja toimintaa, joka perustuu tarpeeseen, jonka tuen saaja on määrittänyt ja sitä voi tarjota vain vertainen. Sosiaalityö on vastuussa vertaistoiminnan sitomisesta osaksi sosiaalityön rakenteita ja käytäntöjä ja näin vastuussa vertaistuen saatavuudesta. Tärkeää vertaistuki on sijaisvanhemmille muun muassa sen takia, että perhehoitajana toimiminen on vaitiolovelvollisuuden alaisuudessa tehtävää toimintaa. Vaitiolovelvollisuuden takia sijaisvanhemman on melkein mahdotonta saada tukea vanhemmuuteen omalta läheisverkostoltaan, myös tämän takia vertaistuki on suuressa roolissa sijaisvanhempien jaksamisen kannalta. Vertaistukiryhmissä sijaisvanhemmilla on mahdollisuus vahvistaa omia voimavarojaan ja keskustella vanhemmuudesta ja oppia siitä muilta. Mentorointi on vertaisuuteen perustuva tavoitteellinen uusi tukimuoto sijaisperheille. (Heino ym. 2017, 72-75.) Siinä mentori, joka tarkoittaa kokenutta sijaisvanhempaa, tukee sijaisvanhempaa omaa kokemustaan hyödyntäen. Mentorointi on vertaistukea, toisin kuin työnohjaus, joka on ammatillista tukea. (Janhunen ym. 2015, 13-14.)

Kunnalla on mahdollisuus ostaa perhehoito kokonaisuena pakkauksena yksityiseltä palveluntuottajalta. Tässä tilanteessa sijaisperheellä on yleensä mahdollisuus tukeen kellon ympäri. Palveluntuottajan pakettiin kuuluvat yleensä sijaisperheen koulutus, ohjaus ja tuki. (Heino ym. 2017, 32.) SOS-Lapsikylä on esimerkki tällaisesta palveluntuottajasta, jossa sijaisperhe saa hyvän ympärivuorokautisen tuen. Erityistä kunnan perhehoidon palveluihin verrattuna on, että sijaisperheille tarjotaan SOS-lapsikylässä asunto, joka

sijaitsee yhteisöllisessä lapsikylässä. Kylässä toimivat ja asuvat toiset sijaisperheet, kylän sosiaalityöntekijä, kylänjohtaja, ohjaajia ja kylämestari. Näin sijaisperheiden tuki ja apu ovat aivan lähellä perheitä ja helposti saatavissa. (Vanhanen 2009, 25.) SOS-lapsikylän kotisivuilla mainitaan myös erityisesti, että SOS-lapsikylät tarjoavat sijaisvanhemmille kilpailukykyisemmän hoitopalkkion ja kulukorvauksen, mahdollisuuden moniammatillisen tiimin tukeen lastenkylässä, kerhotoimintaa lapsille, kahden vapaa-päivän mahdollistamisen kuukaudessa, yhteisöllistä vertaistukea vertaisryhmissä ja mahdollisuuden lomiin, sijaisen lomittamaan lomien ajaksi, työnohjausta sekä täydennyskoulutusta (SOS-lapsikylä 2017).

Valkonen ym. (2016) on katsauksessaan kansainvälisiin tutkimuksiin perhehoidosta listannut mihin tutkimusten mukaan perhehoitajat kaipaavat tukea. Ensimmäisenä listassa on lapsen liittyvät haasteet, kuten lapsen masennus, ahdistus tai käyttäytymisen haasteet, toisena on yhteistyö, jota tehdään sijaislapsen biologisten vanhempien kanssa ja kolmantena kasvatukseen liittyvät käytännöt, se miten lapsen kanssa toimitaan. Valkonen ym. (2016) on myös listannut ne tuen muodot, joita sijaisvanhemmat tutkimusten mukaan kaipaavat. Näitä tuen muotoja ovat koulutus, kriisituki, sosiaalityöntekijän saatavuus, erityispalvelut lapselle, vertaistuki, lasta koskeva tieto, lomat ja taloudellinen tuki. (Valkonen ym. 2016, 35.)

Valkosen ym. (2016) mukaan Murray, Tarren-Sweeney ja Frances tekivät vuonna 2011 yhteenvedon monen tutkimuksen perusteella siitä mitkä ovat sijaisvanhempien koetut koulutus- ja tukitarpeet, ja erittelivät ne kolmeen ryhmään. Ryhmät olivat Erityispalvelut tai tuen muodot, Sen tiedostaminen, että sijaisvanhemmat palvelevat lapsia ja yhteiskuntaa ja Ennaltaehkäisevät käytännöt. Erityispalvelut tai tuen muodot -ryhmä sisältää emotionaalisen tuen, suoran pääsyn kriisipäivystykseen, lomahoidon, riittävän taloudellisen tuen, erityispalvelujen saatavuuden ja koulutuksen, joka on erityisesti käyttäytymisen hallintaan liittyvää. Toisessa ryhmässä on kunnioittava työsopimus, sijaisvanheman roolin tunnistaminen ja arvostaminen, riittävä pääsy lasta koskevaan tietoon, parempi kommunikaatio sosiaalitoimen kanssa, parempi tietoisuus sijaisvanhemmuuden haasteista, mielipiteiden kysyminen ja arvostaminen sekä päätöksentekoon mukaan pääsy. Kolmannessa ryhmässä eli ennaltaehkäisevissä käytännöissä on muutoksen käytäntöihin ja politiikkaa sekä tuen sekä perhehoidon rakenteiden uudistamisen tarve. (Valkonen ym. 2016, 30-31.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimuksen tausta, tavoite ja tutkimuskysymykset

Halusimme selvittää sijaisvanhempien motiiveja, edistäviä tekijöitä ja haasteita nuorisoikäisten perhehoidossa. Pyrimme löytämään keskeisiä syitä tai teemoja liittyen siihen, miksi nuorisoikäisten mahdollisuudet perhehoitoon ovat pienet tai suuret.

Ensisijainen tavoitteemme on saada sijaisvanhempien ääni kuuluviin. Tavoitteenamme on tutkimuksemme tulosten avulla herättää keskustelua nuorisoikäisten asemasta perhehoidossa ja tuoda kehitysehdotuksia perhehoitajien sijoitusprosessiin Tampereella. Tätä kautta haluamme vaikuttaa nuorisoikäisten perhehoidon edistämiseen tulevaisuudessa.

Tutkimuskysymys: Mitkä tekijät ovat keskeisiä yli 12-vuotiaiden perhehoidon sijoituksissa sijaisperheiden näkökulmasta?

Tarkentavat kysymykset ovat:

Millaisia motiiveja on nuorten sijaisperheenä toimimisessa?

Mitkä ovat esteitä ja haasteita nuorten sijaisperheenä toimimisessa?

Mitkä asiat edistäisivät nuorten sijoitusta sijaisperheisiin?

4.2 Kvalitatiivinen tutkimus

Tutkimuksemme on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Yksinkertaisimmillaan kvalitatiivinen tutkimus voidaan toteuttaa niin, että kysytään henkilöiltä, jotka ovat valitun ilmiön ytimessä, valitusta teemasta. Tutkimuksessamme kvalitatiivinen tarkoittaa sitä, että kysymme sijaisvanhemmilta nuorisoikäisten sijoituksista perhehoidossa. (Kananen 2010, 38.)

Kvalitatiivisen tutkimuksen kolmen tärkeimmän tiedonkeruumenetelmän joukossa on teemahaastattelu (Kananen 2010, 48). Valitsimme tutkimuksemme tiedonkeruumene-

telmäksi teemahaastattelun. Teemahaastattelun rakenne kulkee teemoittain, jotka muuttuvat haastattelun edetessä yleisestä teemasta yksityiseen teemaan. Teemojen täytyy sopia tutkittavaan aiheeseen tai ilmiöön mahdollisimman hyvin. Kysymyksiä tehdessä haastattelija ei saa johdatella haastateltavaa vaan hänen täytyy kysyä kysymykset mahdollisimman neutraalisti, jotta välttyään epäeettisyydeltä. (Kananen 2010 55–57.) Tutkimukseemme sopi teemahaastattelu, koska tarkoituksenamme on selvittää sijaisperheiden kokemuksia ja ajatuksia sekä niiden merkityksiä.

Valitsimme lisäksi yhdeksi tutkimusaineiston keräämistavaksi eläytymismenetelmän. Tarkoituksenamme oli sisällyttää teemahaastatteluun lyhyt osio eläytymismenetelmää hyödyntäen. Eläytymismenetelmää käyttäen toivomme saavamme sellaista tietoa, jota voi olla vaikeampi tuoda esille teemahaastattelun vastauksissa. Eläytymismenetelmätehävissä vastaajilla on mahdollista käyttää itsenäistä pohdintaa ja mielikuvitustaan aktiivisesti ja vastata tehtäviin hyvin (Eskola & Suoranta 1998, 116, 118). Valitsimme haastatteluun sisällytettäväksi eläytymismenetelmän passiivisen vaihtoehdon. Passiivisessa eläytymismenetelmässä haastateltavalle kuvataan tietyn tilanteen kehykset. Haastateltavaa pyydetään eläytymään tilanteeseen ja kirjoittamaan siitä pieni kertomus (Eskola & Suoranta, 1998, 113).

Aloitimme opinnäytetyön työstämisen syksyllä 2016. Perhehoidon tila kiinnosti yleisesti meitä molempia, minkä vuoksi päätimme yhdessä toteuttaa opinnäytetyön. Otimme yhteyttä Tampereen Perhehoito Luotsiin ja sovimme heidän kanssaan palaverista, jossa keskusteltaisiin opinnäytetyön mahdollisesta aiheesta. Palaverissa päädyimme siihen, että alkaisimme työstää tutkimussuunnitelmaa aiheesta, joka liittyi nuorisoikäisten perhehoidon lisäämiseen. Saimme tutkimussuunnitelman valmiiksi maaliskuussa 2017, johon sisällytimme myös alustavan haastattelurungon.

Kohdejoukoksemme valitsimme Perhehoito Luotsin alaiset sijaisperheet. Pyrimme haastattelemaan noin kuutta sijaisvanhempaa, joiden luona oli ollut sijoitettuna nuorisoikäinen. Haastateltaviksi pyrimme saamaan sijaisvanhempia, joilla oli kokemusta nuorisoikäisiä sijaislapsista. Tällä tavoin pyrimme saamaan tutkimuskysymykseemme vastauksia ja näkökulmia monipuolisesti. Haastatteluissa oli tarkoitus haastatella niin montaa ihmistä, että vastaukset saturoituvat eli alkavat toistaa itseään (Kananen 2010, 54).

Haimme tutkimusluvan Tampereen Kaupungilta ja lupa myönnettiin meille 9. maaliskuuta 2017. Pidimme palaveria Perhehoito Luotsin työntekijöiden kanssa, jossa kävimme haastattelurungon läpi ja sovimme, että he ovat ensin yhteydessä mahdollisiin haastateltaviin sijaisperheisiin. Kun sijaisperhe olisi antanut luvan haastattelulle, saisimme soittaa heille ja sopia haastatteluajankohdasta. Muokkasimme haastattelurunkoa Perhehoito Luotsin työntekijöiltä saadun ja opinnäytetyömme ohjaajalta saadun palautteen pohjalta. Haastattelurunko koostui neljästä osiosta: Taustatiedot, Nuorisoikäisten sijoitukset, Eläytymismenetelmät ja Kehittäminen.

Pidimme ensimmäisen haastattelun vuoden 2017 huhtikuun alussa, ja loput haastattelut saimme tehtyä toukokuun puoleen väliin mennessä. Haastatteluja tuli lopulta seitsemän, koska yksi haastateltava oli pyytänyt myös tuttavansa, joka toimi sijaisvanhempana mukaan haastatteluun. Haastattelimme myös häntä, koska hän sopi kohdejoukkoomme. Kaikki seitsemän haastattelua teimme sijaisperheiden kotona. Sijaisperheet saivat vapaasti valita ajankohdan ja paikan haastattelulle, jotta haastattelu tuntuisi sijaisperheille mahdollisimman mieltuisalta. Sijaisperheiden koti tuntui olevan turvallinen ympäristö puhua omasta sijaisvanhemmuudestaan. Haastatteluja tehdessämme vain yhdessä perheessä oli sijaislapsi paikalla, kun teimme haastattelua. Yksi haastateltavamme sijaisperhe ei lopulta kuulunutkaan tutkimuksemme kohderyhmään, koska heillä ei ollut ollut nuorisoikäisiä sijaislapsia, joten jätimme heidät pois analyysistämme. Nauhoitimme kaikki haastattelut. Haastattelujen pituus vaihteli 38 minuutin ja yhden tunnin ja 42 minuutin välillä. Yksi haastateltava sijaisvanhempi tuli mukaan toisen haastateltavan kutsumana, eikä Perhehoito Luotsin kutsumana.

Pidimme jokaisen haastattelun jälkeen pienen yhteenvedon, josta saatoimme kirjoittaa muistiinpanoja siitä mikä painottui kussakin haastattelussa. Kun kaikki haastattelut oli tehty, litteroimme eli kirjoitimme aineiston nauhalta tekstimuotoon. Litteroimme kummatkin kolmen sijaisvanhemman haastattelut. Litteroimme kokonaan haastattelujen puhutun sisällön. Litteroitua aineistoa tuli yhteensä 22 sivua.

Haastattelemamme henkilöt olivat yli 41-vuotiaita. Kaikkien paitsi yhden ammatti oli sosiaali- ja terveysalalta. Biologisia lapsia haastateltavilla oli kaikilla. Haastateltavista kaksi oli toiminut sijaisvanhempana 10-15 -vuotta, kolme 16-20 -vuotta, yksi 21-25 -

vuotta ja yksi alle 10 vuotta. Haastateltavista kolmella oli ollut sijoitettuna 20-30 lasta sijaisvanhempana olon aikana, kahdella oli ollut sijoitettuina 40-50 lasta, ja kahdella 10-20 lasta. Keskeytyneitä sijoituksia oli ollut viidellä haastateltavalla. Haastateltavista neljä oli käynyt Pride-koulutuksen, ja heistä kaksi oli käynyt lisäksi muita sijaisvanhemmille tarkoitettuja koulutuksia. Sijaisvanhemmille tarkoitettuja lisäkoulutuksia olivat käyneet kaikista haastatelluista neljä. Haastateltavista kaksi oli profiloitunut yli 12-vuotiaisiin sijaislapsiin, eli oli valmis tällä hetkellä ottamaan yli 12-vuotiaita sijaislapsia.

4.3 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi voidaan jakaa kolmeen eri vaiheeseen, pelkistämiseen, ryhmittelyyn ja teoreettisten käsitteiden luomiseen. Sisällönanalyysin pohjana on auki kirjoitettu aineisto. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 110.) Litteroidut haastattelut toimivat analysoitavana informaationa opinnäytetyössämme. Kävimme eri haastattelukysymykset läpi listaamalla olennaiset tiedot vastauksista. Käytimme hyödyksi ajatuskarttaa, jonka avulla pystyimme jakamaan teemoja niin, että pystyimme tekemään niistä havaintoja ja päätelmiä. Aloitimme sisällönanalyysin tekemisen pelkistämällä vastauksia tiiviimmiksi ja lyhyemmiksi ilmauksiksi. Tiedon tiivistämisen ja pilkkomisen myötä saa karsittua tutkimuksen kannalta epäolennaisen tiedon, säilyttäen samalla tärkeän tiedon (Vilkkä 2005, 140). Aineiston pelkistämisessä ohjaa Tuomi ym. (2009) mukaan tutkimustehtävä, jonka mukaan aineistoa pelkistetään. Haastattelukysymyksemme ovat muotoutuneet tutkimuskysymyksen perusteella ja pelkistämällä tietoa saimme poimittua olennaista tietoa tutkimuksen kannalta.

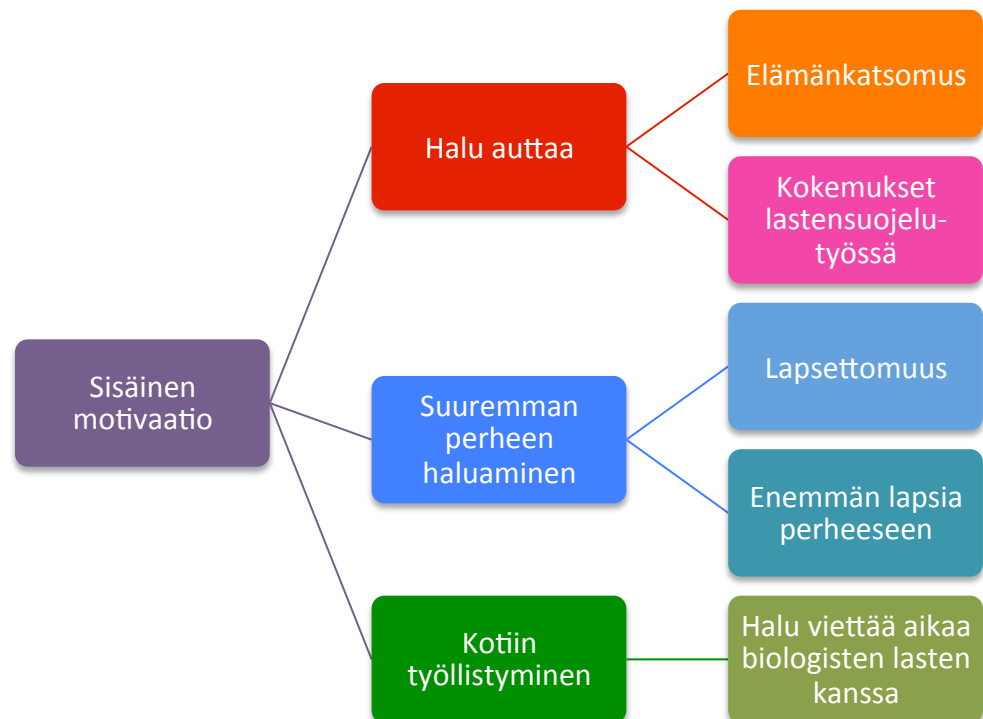
Aineiston ryhmittelyvaiheessa listasimme haastateltavien vastaukset peräkkäin ja etsimme samaa teemaa toistavia vastauksia. Luokittelussa aineisto tiivistyy ja yksittäiset tekijät sisältyvät käsitteiden alle. Luokittelussa käsitteen alle jäävät yksittäiset tekijät, kuten halu suuremmasta perheestä ja lastensuojelutyön kautta saadut positiiviset kokemukset. Aineiston ryhmittelyssä pelkistetyt ilmaukset voidaan luokitella esimerkiksi alaluokiksi, joiden perusteella voidaan muodostaa teoreettisia käsitteitä. Opinnäytetyössämme sisäinen ja ulkoinen motivaatio muodostuivat teoreettisiksi käsitteiksi sijaisperheenä toimimisen motivaatiota tarkastellessa. Abstrahoinnissa eli käsitteellistämässä

edetään aineiston alkuperäisistä ilmauksista teoreettisiin käsitteisiin ja johtopäätöksiin (Tuomi ym. 2009, 110).

5 SIJAISSPERHEIDEN NÄKEMYKSIÄ NUORISOIKÄISTEN PERHEHOIDOSTA

5.1 Sijaisperheenä toimimisen motiiveja

Tarkastellessamme ensiksi vastauksia sijaisperheenä toimimisen motiiveista sekä motiiveista toimia nuorisoikäisten sijaisperheenä, havaitsimme motivaatiota olleen vastauksissa kahdenlaista, joko sisäistä tai ulkoista. Myöhemmin huomasimme, että samaa määrittelyä on käytetty myös tutkimuksissa, joissa on tutkittu sijaisperheeksi ryhtymisen motivaatioita.

KUVIO 4. Sijaisperheeksi ryhtymisen motivaatio

Tarkastelimme ensin vastauksia liittyen motivaation ryhtyä sijaisperheeksi (Kuvio 4). Sijaisvanhempien vastauksista nousi erityisesti kolme vahvempaa teemaa liittyen motivaatioon sijaisvanhemmaksi ryhtymisessä. Kaikki nousseista vastauksista liittyivät ihmisen sisäiseen motivaatioon. Sisäisellä motivaatiolla tarkoitetaan sitä, kun motivaatio on henkilöstä itsestä välittyntä ja syyt käyttäytymiseen ovat hänessä itsessään (Ruohotie 1998, 38). Ihminen kokee toiminnan palkitsevaksi hänelle itselleen. Sisäinen motivaatio voi perustua myös virtauskokemukseen, jossa henkilö nauttii tekemisestään sen itsensä

vuoksi, ja hänestä tuntuu, kuin tekeminen veisi hänet mukanaan ilman vaivannäköä. (Kalakoski 2007, 29-31.)

Kaksi vahvinta teemaa, kysyttäessä *sijaisvanhemmaksi ryhtymisen motivaatiosta*, esiintyivät puolen sijaisvanhempien vastauksissa. Ensimmäinen esiin noussut sisäisen motivaation teema oli *halu auttaa lapsia*. Vastauksista näki, että halu auttaa johtui joko *elämäkatsomukseen* liittyvistä arvoista, tai *kokemuksista lastensuojelutyössä*. Sisäisellä motivaatiolla on yhteys korkeimman tason tarpeiden tyydyttämiseen, joilla tarkoitetaan itsensä toteuttamisen ja kehittämisen tarpeita. Sisäisen motivaation palkkiot yhdistyvät työn sisältöön ja niitä voi muun muassa ovat olla monipuolisuus, vaihtelevuus, haasteellisuus, mielekkyys, itsenäisyys ja onnistumisen kokemukset. Sisäisen motivaation palkkiot voivat tulla esiin myös tunteiden muodossa. (Ruohotie 1998, 38.)

*Tukilasten myötä sai hyvää palautetta ja rohkaistui. Perhe-
kodissa näin miten paljon on lapsia ja perheitä, jotka tarvitsevat apua. (Sijaisperhe D)*

Andersson (2001), tutkiessaan sijaisvanhemmaksi ryhtymisen syitä, sai selville tutkimuksessaan neljä eri ryhmää, liittyen sijaislapsien haluamiseen. Ensimmäinen ryhmä oli sukulaiset, jotka kokevat vastuuta sukulaislapsesta, toinen ryhmä oli lapsia haluavat lapsettomat pariskunnat, kolmas ryhmä oli perheet, joiden äiti haluaa jäädä kotiin hoitamaan sijais- ja omia lapsiaan, ja neljäs ryhmä oli vanhemmat, jotka kohtaavat tyhjän pesänsä omien lasten muutettua pois kotoa. (Valkonen 2008, 101.) Haastattelumme puolissa vastauksissa esiin tullut toinen vahva teema, kysyttäessä sijaisperheeksi ryhtymisen motivaatiosta, oli *suuremman perheen haluaminen*. Tämä johtui vastaajien mukaan joko *lapsettomuudesta* tai perhe halusi vain *enemmän lapsia perheeseensä*, mutta ei biologisesti Sijaisvanhemmuus nähtiin mahdollisuutena kasvattaa perhettä, vaikka omien biologisten lasten saaminen ei ollut estynyt.

Sijaisisä on ainoa lapsi ja haluaa nyt lapsia ympärilleen, on mukavaa kun on paljon lapsia. (Sijaisperhe F)

Kolmantena teemana, kysyttäessä sijaisperheeksi ryhtymisen motivaatiosta, joka tuli esille kolmasosalla vastaajista, nousi *kotiin työllistyminen*. Sijaisvanhemmat kokivat,

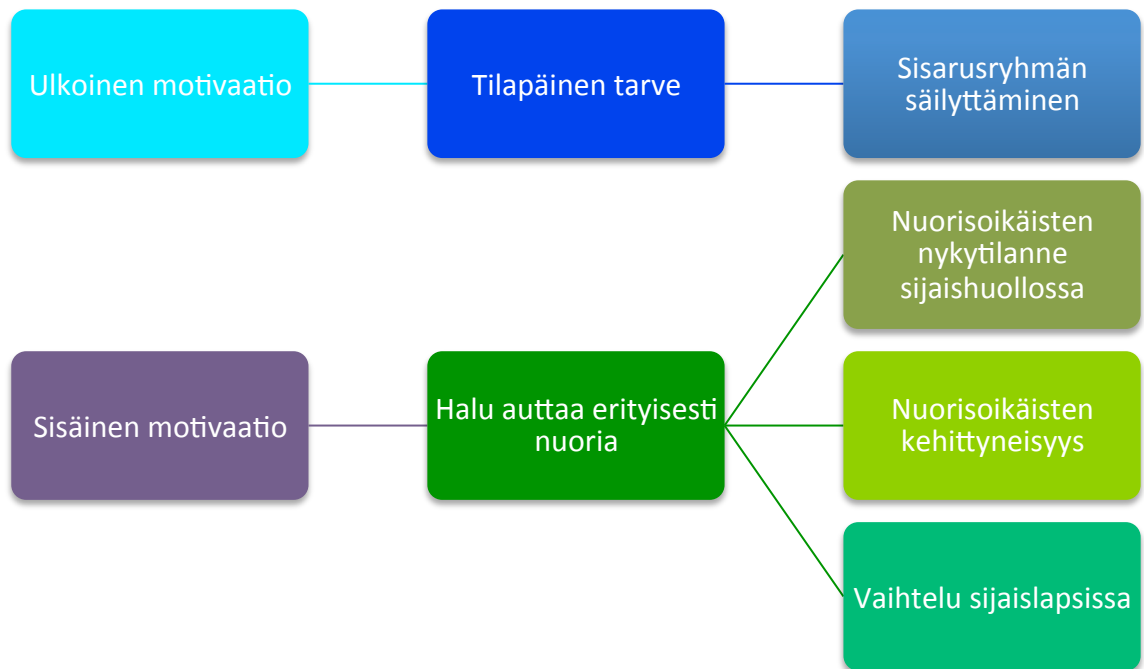
etteivät he halunneet työskennellä normaalissa työelämässä vaan kotona, missä he saisivat viettää samalla enemmän aikaa omien biologisten lasten kanssa. Sijaisvanhemmuus koettiin mahdollisuutena tämän toteuttamiselle.

Ajattelin, että voin tehdä samaa hommaa kotonakin, kun se ei niinku eroa, mutta kyllä se eroaa. Mutta näin mää ajattelin. Ja omat lapset oli silloin vielä pienempiä, niin sitte taas ajatteli, että on mukavampi olla kotona, kun omat lapset on kouluikäisiä. (Sijaisperhe A)

Kysyttäessä *nuorisoikäisten sijaisperheenä toimimisen motivaatiosta*, vastauksissa tuli esille myös yksi ulkoiseen motivaatioon liittyvä teema (Kuvio 5). Ulkoinen motivaatio on riippuvainen ihmisen ympäristöstä, josta palkkiot toiminnasta välittyvät. Palkkiot eivät tule henkilöstä itsestään vaan ihmisen ulkopuolelta. Ulkoisen motivaation palkkiota voivat olla muun muassa palkka, ulkopuolinen tuki ja kannustus sekä kiitos. Ulkoinen motivaatio tyydyttää ihmisen alemman asteen tarpeita, joita ovat esimerkiksi turvallisuus, ravinnon tarve ja yhteenkuuluvuus. Ulkoisen motivaation palkkiot eivät esiinny tunteiden vaan esineiden ja tapahtumien muodossa. (Ruohotie 1998, 38.)

Puolet sijaisvanhemmista vastasi *tilapäisen tarpeen*, joka liittyi *sisarusryhmän säilyttämiseen*, olleen motivaationa tarjota nuorisoikäiselle sijaislapselle hoitopaikkaa. Vastajista suurin osa ei muuten ollut motivoitunut ottamaan nuorisoikäisiä hoitoonsa, mutta erityistilanteissa he olivat joustaneet ja kertoivat joustavansa, jos tilanne niin vaatisi. Tämä johtui siitä, että tämä ulkoinen motivaatio oli liitoksissa olemassa olevaan sisäiseen motivaatioon, haluun auttaa lapsia ylipäättään.

Ja samoin se, että kun on tullut vanhempia lapsia niin ne on tullut usein siinä ryppäässä, että siinä on useampi lapsi. Että ei hajoteta sisarusryhmää. (Sijaisperhe B)

KUVIO 5. Sijaisperheenä nuorisoikäisille toimimisen motivaatio

Kahdella kolmasosalla sijaisvanhemmista tuli esiin vastauksissa sisäiseen motivaatioon liitettävä teema: *halu auttaa erityisesti nuorisoikäisiä*. Syyksi tähän vastauksissa nostettiin *nuorisoikäisten nykytilanne sijaishuollossa*, jonka sijaisvanhemmat kokivat vaikeaksi. Sijaisvanhemmat nostivat esiin sen, että he olivat huomanneet, että nuorisoikäisille perhehoitopaikkoja oli hyvin niukasti ja osaltaan siksi halusivat luokseen sijoitukseen nuorisoikäisen sijaislapsen. Toiseksi motivaatiotekijäksi, joka vaikutti haluun auttaa erityisesti nuorisoikäisiä, oli *nuorisoikäisten kehittyneisyys* tietyissä asioissa. Nuorisoikäiset koettiin itsenäisiksi ja omatoimisiksi, joka oli osaltaan vaikuttanut perhehoitopaikan tarjoamiseen nuorisoikäiselle. Nuorisoikäiset useimmiten huolehtivat itsestään eivätkä tarvinneet apua pukeutumisessa, pesemisessä ja syömisessä, jonka takia sijaisvanhemmat kokivat heidän työmääränsä helpottuvan. Sijoituksessa olevia lapsia on pysynyt viemään ja hakemaan esimerkiksi Eedeniin ja Särkänniemeen ilman että on aina tarvinnut olla itse paikalla. Myös kommunikoinnin koettiin olevan kehittyneempää nuorisoikäisten kanssa. *Vaihtelu sijaislapsissa* oli myös sisäinen motivaatiotekijä, joka vaikutti sijaisvanhempien haluun auttaa erityisesti nuorisoikäisiä. Sijaisvanhemmat kertoivat sen olevan mielekästä heille, jos sijoitettava lapsi ei ollut aina vauva tai taaperoikäinen, vaan vaihtelua toivat nuorisoikäiset sijaislapset.

Niille on vaikea yleensäkin löytää, tiesin sen että kaikki ottais mielellään sellaisia vauvoja tai ainakin aika pieniä. Nuorten on vaikea löytää mitään paikkaa. (Sijaisperhe D)

Teinien kanssa ne on aika semmosia, niitten kanssa voi niin erilailta sitten jutella kuin pienempien kanssa että. Niille voi sen palautteen antaa ja he antaa kyllä palautteen hyvin takaisin kyllä. (Sijaisperhe E)

Teinit osaa pitää itestään huolta, että tarvii niinkun vähemmän semmosta, ei tarvii pesuilla apua, pukemisessa, ruokailussa eikä tota silleen aika itsenäisiä olleet nää jotka mellä ollu. Sitten tietenkin heillä on ollut semmosia psyykkisiä ongelmia, hyvin suuria, mut mun mielestä se vaihtelu on ollut ihan kiva. (Sijaisperhe F)

5.2 Edistäviä tekijöitä ja haasteita/esteitä nuorten sijaisperheenä toimimiselle

Keskeisimpänä edistävänä tekijänä tutkimusaineistostamme nousi *eri tukimuotojen edistävä vaikutus* sijaisperheenä toimimiselle (Kuvio 6). Kaikki tuen muodot mainittiin merkityksellisinä. *Kriisipäivystys* sai hyvää palautetta nykymuodossaan. Sieltä koettiin saavan nyt hyvin tukea. Pitkäaikaisesti sijoitettujen sekä kriisipäivystyksen työnohjaus merkitys koettiin tärkeänä erityisesti sieltä saadun vertaistuen myötä. *Työnohjauksissa* pystyy jakamaan kokemuksia muiden sijaisvanhempien kanssa. Työnohjaus voidaan toteuttaa sekä yksilö tai ryhmätyönohjauksena. Vertaisuuden kokeminen on mahdollista ryhmätyönohjauksissa. (Ketola 2008, 49.) *Sosiaalihuollon puolella samana pysyvä sosiaalityöntekijä ja tuen oikea-aikaisuus* mainittiin merkityksellisinä asioina. Myös *tiivis yhteistyö omatyöntekijän kanssa* koettiin tärkeäksi. Tutulle työntekijälle ei tarvitse aina selittää kaikkea alusta pitäen mikä helpottaa sijaisvanhemman työtä. Sijaisperheiden tuen tarvetta on tutkittu myös vuonna 2013. Tutkimuksessa nousseeseen kolmeen keskeiseen tuen tarpeeseen sisältyi myös työnohjaus, sijaisvanhempien koulutus ja kriisituki. (Joensuu ym. 2016, 41.)

Meillä tietysti on Kissanmaalta meidän oma työntekijä, me ollaan tiiviissä yhteistyössä ja soitetaan, kerrotaan uutiset ja saadaan apua tarvittaessa (sijaisperhe F)

Mun mielestä toi on nyt ollut tosi hyvä tässä nyt kun ne on kehittänyt tätä kriisityötä. Sieltä saa tosi paljon nyt tukea ja sitten kun siellä on se työpari kaikilla (sijaisperhe D)

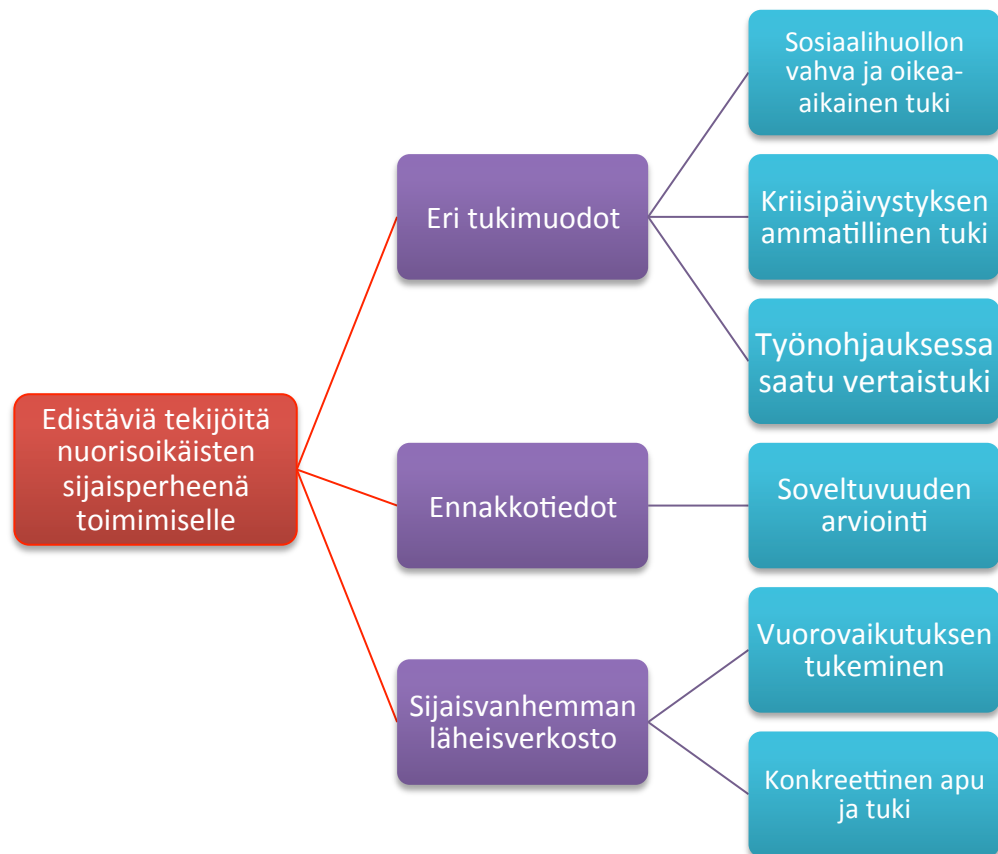
Eri tukimuotojen lisäksi *ennakkotiedot* nuorista ja *verkoston merkitys* nousivat vastauksista esille sijaisvanhemmuutta edistävinä tekijöinä. Ennakkotiedoilla nähdään olevan merkitystä sijoituksen onnistumisen kannalta. Niiden avulla voidaan kahden haastateltavan vastausten perusteella arvioida *nuoren soveltuvuutta perhehoitoon*. Vastauksista käy ilmi, että nuoren pitkä historia lastensuojelussa kertoo ongelmien pitkäaikaisuudesta, kun taas teini-ikäisenä lastensuojeluasiakkuuteen tuleminen kertoo, ettei ongelmia ole ollut paljon ennen sitä.

Sijaisvanhempien vastauksista käy ilmi, että nuoren perhehoitoon soveltuvuutta tulisi aina harkita tapauskohtaisesti. Kaikki nuoret eivät sovellu perhehoitoon. Laitoshoitoon ei ole vastausten perusteella läheskään aina oikea vaihtoehto. On esimerkiksi nuoresta johtumattomia syitä, mitkä johtavat sijoitukseen. Näitä ovat muun muassa vanhemman uupuminen, mielenterveysongelmat tai jokin äkillinen kriisi perheessä. Oireiden näyttäytymisen arvioiminen on tärkeää pohdittaessa nuoren sijaisperheeseen sijoittamista ja onko sijaisperhe siihen sopiva paikka (Joensuu ym. 2016, 121). Joensuu ym. jatkavat, että lapsilla ja nuorilla ilmaantuvaa rajattomuutta ei ole välttämättä sen helpompi hoitaa perhekodeissa tai pienryhmäkodeissa kuin sijaisperheissä. Perhehoito voi olla Joensuun ym. mukaan inhimillinen tapa vastata nuoren tarpeisiin.

Niinku aika pitkälle ennakkotiedoista pystyy tietään jo niinku nuorten kohdalla onko se perhehoitoon sopiva vai ei. (sijaisperhe A)

Vastauksista kävi ilmi, että oma *läheisverkosto* voi olla sijaisvanhemmuuden *tukena* esimerkiksi *konkreettisen avun ja keskusteluiden muodossa*. Lähiverkostolle voi puhua ja purkaa luottamuksellisesti ja sijaislapsille on seuraa läheisverkostosta. Vastauksista ilmeni, että sijaisvanhemmuuteen voi saada apua lastenlapsiltaan. Lastenlasten avulla voi sijaislapsen saada avautumaan asioista paremmin. Sijaislapsen voi olla helpompi puhua asioitaan samanikäiselle lapselle kuin sijaisvanhemmalle. Läheisverkoston lapsilla on siis merkitystä vuorovaikutuksen tukena sijaislasten kanssa.

Niistä on ollu hirvee apu niinku tavallaan siihen että se laps on päässy sisälle tänne ja totanoin ja se että tota toisten lasten avulla sä saat auki paljon asioita. (sijaisperhe C)

KUVIO 6. Edistäviä tekijöitä nuorisoikäisten sijaisperheenä toimimiselle

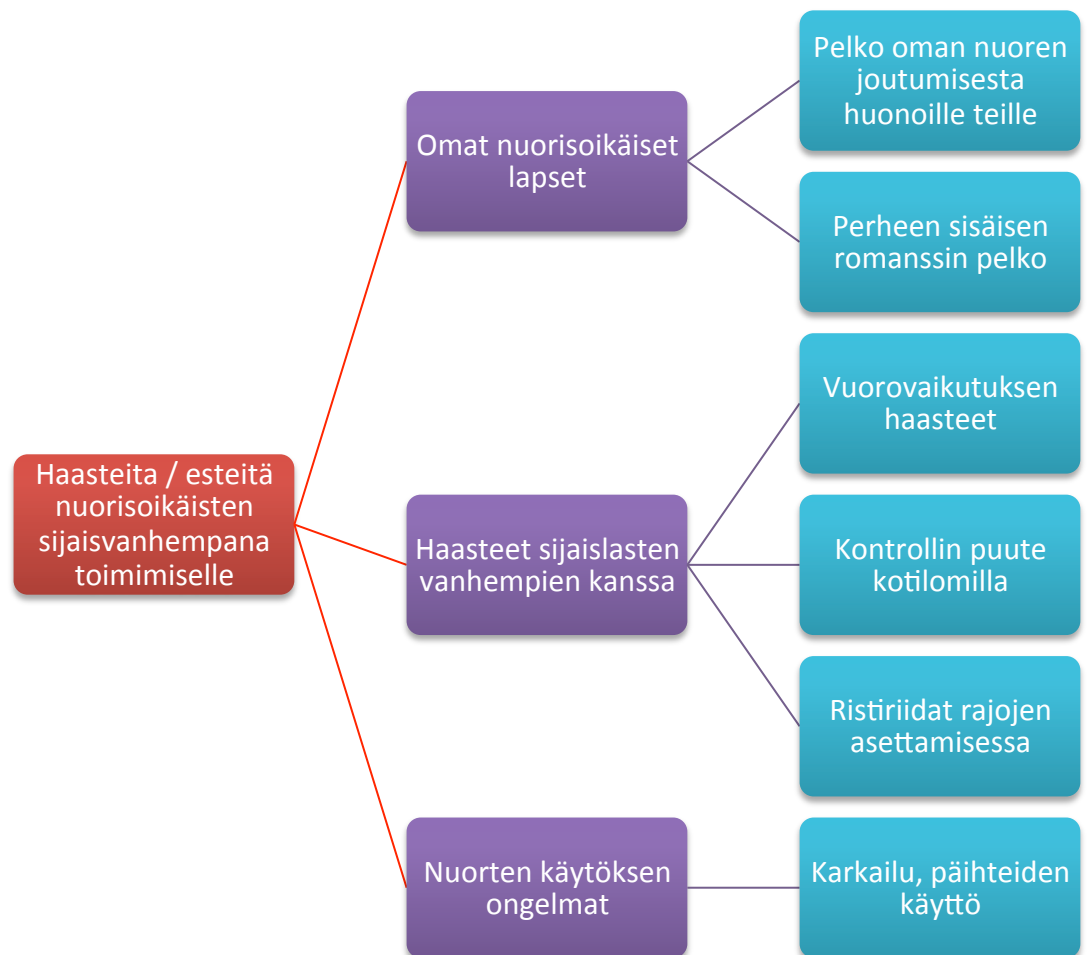
Nuorisoikäisten sijaisvanhempana toimisessa olevia haasteita tai esteitä tutkiessamme, aineistosta löytyi tekijöitä, jotka toistui vastauksissa (Kuvio 7). Näitä *teemoja olivat sijaisvanhemman omat nuorisoikäiset lapset, haasteet yhteistyössä sijaislasten vanhempien kanssa ja nuorten käytösten ongelmat*. Vastauksista ilmeni, että omat nuorisoikäi-

set voivat olla este perhepaikan tarjoamisessa nuorisoikäiselle. Sijaisvanhemmilla oli *pelko oman nuoren joutumisesta huonoille teille ja pelko perheen sisäisten romanssien syntymisestä*, jos perheeseen sijoitettaisiin nuorisoikäinen.

Ja kyllä ei niinku perheen sisäistä romanssia kaipaa kauheasti. Tai että ne käy yhdessä metsässä pöheikössä tupakalla (sijaisperhe B)

Sijaisvanhemmat mainitsivat vastauksissaan haasteet sijaislasten vanhempien kanssa. *On vuorovaikutuksen haasteita, ristiriitoja rajojen asettamisessa ja kontrollin puutetta kotilomilla.* Vastauksista ilmeni, että sopiva vuorovaikutuksen määrä on vaikea löytää sijaislasten vanhempien kanssa. Vuorovaikutusta sijaisvanhemman ja biologisen vanhemman välillä on usein joko liian vähän tai liian paljon. *Kontrollin puute kotilomilla* aiheuttaa sen, että sijaisvanhemmat käytännössä päivystävät milloin nuori pitää hakea selviämisasemalta. Sijaislapsen biologiset vanhemmat ovat olleet ikään kuin kavereita ja niin väsyneitä tai uupuneita etteivät ole jaksaneet laittaa lapselleen rajoja. Kun sijaisperheessä laitetaan tiukat rajat, ollaan törmäyskurssilla nuoren ja vanhemman kanssa. *Nuorten käytöksen ongelmat* mainittiin kolmantena haasteena sijaisvanhemmuudelle. *Karkailu ja nuorten päihteiden käyttö* koetaan haasteeksi. Hoidon ja turvan tarpeeseen vastaaminen, jatkuvuuden tarjoaminen ja tilanteiden samana pysyminen tarjoavat usein ratkaisun nuorten kokemissa kriiseissä (Joensuu ym. 2016, 122). Joensuu ym. (2016) jatkavat, että nuoren oireita on tärkeä kestää. Erityisyksiköiden psykiatrisen työn tulisi tukea nuoren pysyviä ihmissuhteita sijaisperheessä.

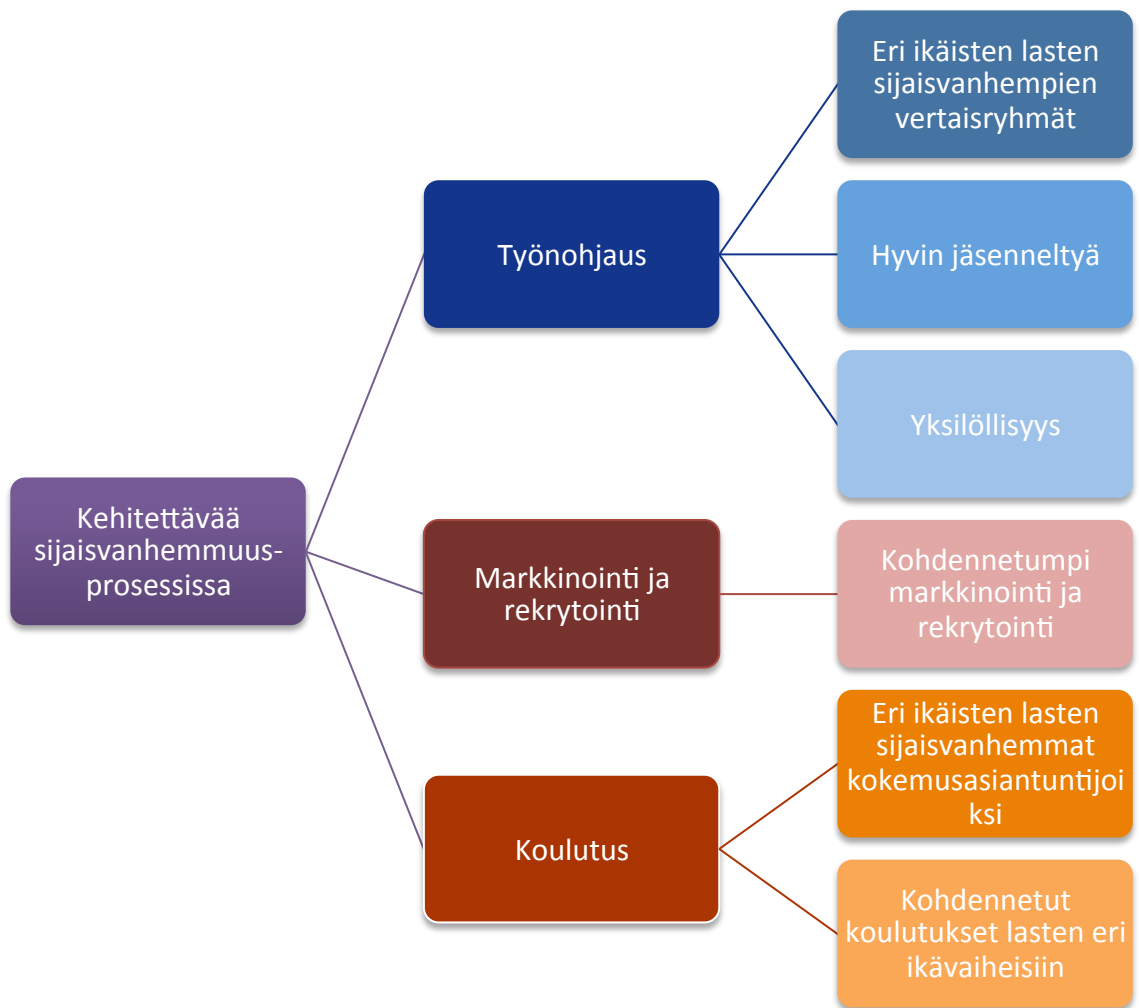
Hän lähti taksilla kouluun, meiltä käydään kauempana koulussa. Ei mitään ongelmaa herätä ja valmistautua kouluun lähtöön. Sitten kun hän pääsi koululle, hän lipes sieltä pois. (sijaisperhe F)

KUVIO 7. Haasteita/esteitä nuorisoikäisten sijaisvanhempana toimimiselle

5.3 Sijaisvanhemmuusprosessin kehittäminen

Tutkimme sijaisvanhemmuuden prosessien kehittämistä haastattelukysymyksillä sekä eläytymistehtävän avulla. Kuviosta 8 voi nähdä vahvimmat teemat, jotka nousivat esiin sijaisvanhemmuuden kehittämisestä kysyttäessä.

KUVIO 8. Kehitettävää sijaisvanhemmuusprosessissa

Suurimpana teemana haastatelluilla nousi esiin *työnohjauksen* kehittäminen (Kuvio 8). Vertaisryhmien avulla toimivaa työnohjausta toivottiin, jossa *eri-ikäisten lasten sijaisvanhemmilla olisi omat työnohjaus tai vertaisryhmät*. Työnohjaus voisi olla myös *paremmin jäsenneiltyä ja yksilöllisempää*. LAPE-hankkeen perhehoidon mallinnustyöryhmä on kiinnittänyt erityistä tarkkaavaisuutta siihen, että myös suora työnohjaus olisi hyvä menetelmä käytettäväksi työnohjauksessa, jossa sitä ei tällä hetkellä paljon käytetä. Työnohjaus on sijaishuollossa usein välillistä. Suorasta työnohjauksesta olisi apua erityisesti lapsen tai nuoren haastavaan käyttäytymiseen kotona. (Heino ym. 2017, 72.)

Sitte vois olla niinku semmonen vertaisryhmä. Että koska niitä on vähemmän, jotka ottaa vanhemman lapsen. Niin ehkä

sitte sitä. Ku se on ihan eri jos muilla on vauvoja ja sulla on murrosikänen. Niin tota, jos se ryhmä koostus tavallaan, vaikka se avartaaki kuulla erilaisia niinku näin, mutta että sää saat ihan eri lailla jos se työnohjausryhmä olis niin että ne muutki olis sellasia murrosikästen sijaisvanhempia. (Sijaisperhe A)

Tarjottais semmosia siihen ikäryhmään ja siellä sais ehkä vertaistukea sitten et kel olis niinku samassa elämänvaiheessa. (Sijaisperhe E)

Pienempinä teemoina vastauksista nousivat *markkinoinnin ja rekrytoinnin kehittäminen sekä koulutuksen kehittäminen*. Enemmän kohdistetun rekrytoinnin ja markkinoinnin avulla voitaisiin saada kohdennetusti sijaisperheitä toimintaan mukaan esimerkiksi nuorisokäisille. Haastattelumme vastauksissa ehdotettiin sijaisvanhemmille enemmän *käytännöllisempää koulutusta*, jossa voisi olla myös *kokemusasiantuntijoita*. Eri ikäisten lasten sijaisvanhemmat voisivat kertoa kokemuksistaan koulutuksissa. Myös *kohdennettuja koulutuksia liittyen lasten eri ikävaiheisiin* toivottiin.

Rekrytoinnissa on varmaan se, että pitäisi rekrytoida sellasia perheitä, jotka on alun perin kiinnostunut nuorista. Ja joilla on ne omat lapset jo kasvanu. Haettais erityisesti nuorisokäisille perheitä. Koska monet viiskymppisinä, kun heillä on ne omat lapset, eivät edes tajua lähteä. Peli ei oo menetetty jos on täyttänyt jo tietyn verran. (Sijaisperhe B)

Tämmösiä kokemusasiantuntijoita kannattaisin koulutustilaisuuksiin joka ikäsarjasta. Että sinne tulis nimenomaan sellasia, jotka on ollu nuorisokästen sijaisvanhempana. Joku vois niistäki, vaikka olis mielessä että juu mä haluan vauvan, nii voi ruvetakki miettiin, että tuo ei oiskaan yhtään huono asia. (Sijaisperhe A)

Eläytymistehtävässä mietittiin sitä, miten mahdollistettaisiin tilanne, jossa nuorisoiikäisten saisivat perhehoitoa entistä enemmän ja heitä ei laitettaisi enää lastensuojelulaitoksiin. Enemmistö haastatelluista oli sitä mieltä, että ihanne tilanteessa *nuorisoiikäisten sijaisperheillä olisi enemmän tukea kotiin* (Kuvio 9).

KUVIO 9. Eläytymistehtävän tuloksia

Tasavahvasti sijaisperheillä nousi vastauksissa se, *nuorisoiikäisille olisi enemmän omaa tukea sijoituksen aikana mitä nykyään, nuorisoiikäisten sijaisvanhemmilla olisi parempi palkkaus ja koulutus olisi kohdennetumpaa* eläytymistehtävän ihanne tilanteessa. Perusteluna palkkaukseen mainittiin, että nuorisoiikäisten menoihin menee paljon enemmän rahaa kuin nuorempien lapsien menoihin. Koulutuksen ihanne tilanne olisi silloin kun koulutuksissa nuorisoiikäisten sijaisvanhemmuus tulisi esiin kohdennetummin, Pride-koulutuksissa olisi nuorisoiikäisiin liittyvä osio, koulutuksissa olisi mukana kokemusasiantuntijoita ja koulutuksissa käsiteltäisiin nuorisoiikäisten ongelmia. Yhdysvalloissa on käytössä hyvin vastaava valmennusohjelma sijaisvanhemmille (Mapp eli Model Approach to Partnership to Parenting), kuin Suomessa käytetty Pride-valmennus. Sekä Pride että Mapp –ohjelmia on kritisoitu siitä, että ne keskittyvät pitkälti perhehoidollisiin menetelmiin ja työskentelytapoihin, eivätkä ne sisällä riittävästi koulutusta haastavan käyttäytymisen kohtaamiseen ja käsittelyyn. (Valkonen ym. 2016, 27.)

5.4 Yhteenveto

Yhteenvetona voidaan esittää, että sekä sijaisvanhemmaksi ryhtymisen, että nuorisoikäisten sijaisperheenä toimimisessa motivaatioissa esiintyi vahvimmin sisäinen motivaatio. Halu auttaa lapsia, suuremman perheen haluaminen ja kotiin työllistyminen olivat ne sisäiset motivaatiot, jotka haastatelluilla sijaisvanhemmilla vaikuttivat vahvimmin sijaisvanhemmaksi ryhtymiseen. Sisäistä motivaatiota nuorisoikäisten sijaisvanhempana toimimisessa oli hyvin vahvasti vastauksissa esiintynyt halu auttaa erityisesti nuoria. Motivaatiotekijöinä olivat nuorisoikäisten nykytilanne sijaishuollossa, nuorisoikäisten kehittyneisyys ja vaihtelu sijaislapsissa. Nuorisoikäisten sijaisvanhempana toimimisen motivaation vastauksissa esiintyi myös ulkoinen motivaatio puolella sijaisvanhemmista. Tämä tarkoitti sijaisperheen ulkopuolelta tulevaa tilapäistä tarvetta nuorisoikäisen sijoitukselle. Vastauksissa noussut tarve oli yleisimmin sisarusryhmän säilyttäminen.

Tuen merkitys nousi vastauksista selvimmän esille nuorten sijaisperheenä toimimisen edistävässä tekijöissä. Kaikki tuen muodot mainittiin merkityksellisinä. Sekä kiireellisesti sijoitettujen lasten sijaisvanhempien työnohjaus, että pitkäaikaisesti sijoitettujen työnohjaus koettiin tärkeänä. Työnohjauksissa korostui vertaistuen saamisen merkitys. Kriisityötä on kehitetty ja kriisipäivystyksen tuki koettiin tärkeänä nykymuodossaan. Myös sosiaalihuollon tukea pidettiin tärkeänä. Vahvasta ja oikea-aikaisesta tuesta koettiin olevan hyötyä sijaisvanhempana toimimiselle. Samana pysyvä sosiaalityöntekijä mainittiin tärkeänä sen vuoksi, että työntekijä tietää valmiiksi jo perheen asiat eikä kaikkea tarvitse kertoa alusta pitäen. Ennakkotietojen merkitys ja läheisverkosto tulivat myöskin esille edistävinä tekijänä sijaisvanhempana toimimiselle. Ennakkotietojen perusteella voidaan paremmin arvioida sijoituksen onnistumista. Läheisverkostolta saadaan konkreettista apua ja tukea ja lastenlapset ovat seurana sijaislapselle sekä tukena vuorovaikutuksessa sijaislapsen kanssa.

Vastauksista nousi esille kolme eri teemaa haasteista ja esteistä kysyttäessä: omat nuorisoikäiset lapset, haasteet sijaislasten vanhempien kanssa vuorovaikutuksessa ja nuoren käytöksen ongelmat. Omien nuorisoikäisten koetaan olevan haaste kahdella tapaa. Oman nuoren pelätään joutuvan huonoille teille nuorisoikäisen sijaislapsen kanssa ja perheen sisäisiä romansseja ei kaivata. Haasteet sijaislasten vanhempien kanssa ovat

moninaisia. On vuorovaikutuksen haasteita, ristiriitoja rajojen asettamisessa ja kontrollin puutetta kotilomilla. Vuorovaikutuksen haasteet liittyvät riittävän vuorovaikutuksen määrään biologisen vanhemman kanssa. Rajojen asettamisen suhteen koetaan tulevan ristiriitoja. Moni nuori ei ole tottunut rajojen asettamiseen biologisen vanhemman luona ja tämä johtaa usein ristiriitoihin erityisesti sijoituksen alussa. Kontrollin puute kotilomilla pakottaa sijaisvanhemman päivystysluonteiseen työhön nuoren kotilomilla. Nuoren käytöksen ongelmat, kuten karkailu ja päihteiden käyttö, mainittiin kolmantena haasteena.

Sijaisvanhemmuusprosessin kehittämiskysymyksessä sijaisvanhemmat nostivat esiin vahvimmin sijaisvanhempien työnohjauksen kehittämisen. Toiveena oli vertaisryhmien kautta toimiva ryhmätyönohjaus, jossa osallistuvilla sijaisvanhemmilla olisi hoidossa saman ikäisiä sijaislapsia. Myös tämän kaltaisia vertaisryhmiä toivottiin. Pienempinä teemoina nousivat markkinointi ja rekrytointi, joista toivottiin tehtävän enemmän kohdistetumpia, keskittyen esimerkiksi perheisiin, jotka olivat kiinnostuneita alkamaan nuorisoiikäisen sijaisperheeksi. Pienempänä teemana nousi myös koulutus, josta toivottiin enemmän käytännöllisempää ja kohdennetumpaa lapsen eri ikävaiheisiin sekä kokemusasiiantuntijoita osaksi koulutuksia. Kohdennetummat koulutukset tulivat esiin myös eläytymistehtävässä, jossa sijaisvanhemmat kertoivat ihanne tilanteessa koulutuksissa olevan oma osio nuorisoiikäisten sijaisvanhemmuudesta ja mukana olisi myös kokemusasiiantuntijoita. Eläytymistehtävässä nousi kuitenkin vahvimmin esille se tilanne, että nuorisoiikäisten sijaisvanhemmilla olisi tukea enemmän kotiin ihannetilanteessa. Myös vahvempi tuki nuorisoiikäisille tuli esiin sekä parempi palkkaus nuorisoiikäisten sijaisvanhemmille.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimustuloksistamme voidaan päätellä, että sijaisvanhemmilla on useimmiten omaa halua ryhtyä sijaisperheeksi, eikä tähän motivaatioon vaikuta muualta tulevat odotukset tai palkkiot. Myös aikaisemmissa sijaisvanhemmuuteen liittyvissä tutkimuksissa on havaittu motivaation lähtevän ihmisistä itsestä. Esimerkiksi MacGregor ym. (2006) tutkiessaan sijaisvanhemmaksi ryhtymisen motivaatioita totesi useimmiten motivaatiotekijän olleen lähtöisin luontaisesta ja epäitsekkäästä halusta auttaa lapsia sekä rakkaudesta lapsiin (MacGregor ym. 2006, 363). Tutkiessani muitakin tutkimuksia, joissa tutkittiin sijaisvanhemmaksi ryhtymisen syitä, nousi yleisesti esille sijaisvanhempien halu auttaa lapsia ja rakkaus lapsiin. Myös Pelastakaa Lapset ry:n (2010) tutkimuksessa sisäinen halu auttaa lapsia ja hoitaa lapsia sekä rakkaus lapsiin tuli esiin noin puolella vastanneista sijaisvanhemmista ja myös Rhodes ym. (2006) tutkimuksessa tärkeimmäksi motiiviksi tulivat lapsilähtöiset motiivit (Marjomaa & Laakso 2010, 44; Mikkelsen 2015, 33).

Mietimme, miksi suurin osa sijaisvanhemmista puhui nuorisoikäisten perhehoidon tärkeydestä, mutta ei ollut konkreettisesti valmis ottamaan nuorisoikäisiä luokseen. Sisäiset palkkiot ovat hyvin tärkeitä, sillä ne kannattelevat sijaisvanhemman motivaatiota ja jaksamista (Valkonen 2008, 101). Voidaan olettaa, että jos sisäistä motivaatiota ei löydy, ei ulkoinen motivaatio ole tarpeeksi palkitsevaa toiminnalle tai siihen ryhtymiselle, puhuttaessa perhehoidon tarjoamisesta nuorisoikäiselle. Eri tutkimusmuodot, eivät välttämättä riitä kannattelemaan sijaisvanhemman jaksamista tässä tilanteessa. MacGregorin ym. (2006) tutkimuksessa kävi ilmi, että työntekijän on hyvin tärkeä miettiä sitä, miten pystytään enimmäistämään sisäisen motivaation palkkiot puhuttaessa sijaisvanhemmuudesta (MacGregor ym. 2006, 365). Nuorisoikäisten sijoitusten kohdalla tämä on erityisen ajankohtainen asia. Sijaisvanhemmilla oli kaikilla sisäinen motivaatio puhuttaessa sijaisvanhemmaksi ryhtymisestä, heillä oli selvästi halua vilpittömästi auttaa lapsia, mutta he eivät olleet lisänneet nuorisoikäisiä profiiliinsa vaan nuorempia lapsia. Suurimmalta osalta heistä löytyi sisäistä motivaatiota puhuttaessa nuorisoikäisten sijaisvanhempana toimimisesta, mutta tämäkään ei vaikuttanut siihen, että profiileihin olisi sisällytetty nuorisoikäiset lapset. Sijaisvanhemmista suurin osa tiesi nuorten huonon tilanteen perhehoidossa. Voimme olettaa, että rakkaus ja välittäminen sekä empaattisuus nuoria koh-

taan ovat hyvin merkittäviä tekijöitä, joita sijaisvanhemmalla täytyy olla, jotta hän voi toimia nuorisoikäisen sijaisvanhempana. Erityisesti nuorisoikäisten sijaisvanhemmaksi ryhtymisen motiiveja ei ole tutkittu, mutta voi olettaa, että ensimmäisessä kappaleessa esittämäni MacGregor ym. (2006) tutkimustulokset rakkauden ja empaattisuuden kokemuksesta lapsia kohtaan voisivat päteä hyvin myös nuorisoikäisten sijaisvanhempiin. Voidaan olettaa, että sijaisvanhemmalla täytyy olla sisäistä motivaatiota tarpeeksi, jotta hän sisällyttäisi nuorisoikäiset profiiliinsa ja voisi toimia heidän sijaisvanhempanaan. Voidaan myös tehdä johtopäätös vastausten perusteella, että sisäisen motivaation puute ei voi olla ainut syy miksi sijaisvanhemmat eivät ole sisällyttäneet nuorisoikäisiä profiileihinsa, koska muuten kaikki ne, joilta sisäistä motivaatiota löytyi nuorisoikäisten hoitamiseen, olisivat olleet tällä hetkellä valmiita ottamaan nuorisoikäisiä. Voidaan olettaa tutkimustulostemme perusteella, että myös koulutuksella, sijaisvanhemmuuden tuella, markkinoinnilla ja rekrytoinnilla on tekemistä asian kanssa, koska sijaisvanhemmat nosivat ne vastauksissa esiin esimerkiksi eläytymistehtävässä. Katse on myös hyvä siirtää sosiaalipuolen toimijoihin, ei ainoastaan sijaisvanhempiin, kun mietitään nuorisoikäisten perhehoidon kehittämistä. Voisiko paremmilla tai kohdennetuimmilla tukimuodoilla ja koulutuksilla vaikuttaa sijaisvanhempien profiilien rajauksiin?

Voimme tutkimuksemme perusteella todeta, että mittavampi nuorisoikäisten käsitteleminen koko sijaisvanhemmuusprosessissa olisi tärkeää. Tukimuotoja, koulutusta ja rekrytointia olisi kehitettävä niin, että sijaisvanhempien sisäinen motivaatio hoitaa nuorisoikäisiä vahvistuisi, jonka kautta sijaisvanhemmat lisäisivät nuorisoikäiset sijaisvanhemman profiiliinsa. Sijaisvanhemmilta tuli se viesti, että nuorisoikäisten sijaisvanhemmat tarvitsisivat enemmän tukea kotiin. Tukea on saatavilla sijaisvanhemmille, mutta se ei ole nuorisoikäisten sijaisvanhempien mielestä riittävää. Voitaisiinko vahvemman tuen kautta vahvistaa sijaisvanhempien sisäistä motivaatiota nuorisoikäisten sijaisvanhempana olemisessa ja sitä kautta lisätä nuorisoikäisten sijoituksia perhehoitoon? Joensuu ym. (2016) toteavat, että tuen määrällinen lisääminen ei ratkaise perheiden ongelmia. Heidän mielestään pitäisi ennemminkin valita kohdennetut ja oikein valitut tukipalvelut tukemaan perhesijoituksen onnistumista. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että sijaisperheet hyötyisivät nuorisoikäisten sijoituksiin liittyvien erityispiirteiden käsittelystä. Riittävä ohjaus ja oikeanlaiset tukitoimet oikeassa kohdassa sijoitusprosessia auttavat sijoituksen onnistumisessa (Joensuu ym. 2016, 43).

Entä miten juuri ne sijaisvanhemmat löydettäisiin, joilta jo löytyy sisäistä motivaatiota nuorten kanssa toimimiseen. LAPE-hankeen perhehoidon mallinnustyöryhmä ehdottaa, että jo olemassa olevia perheitä voitaisiin tarkastella rekrytoinnin näkökulmasta avarakatseisemmin, niin uusien perhehoitoperheiden saatavuus voisi helpottua. Perhehoitajuuteen ei Suomessa ole tällä hetkellä kohdennettu lainkaan esimerkiksi kulttuuriorientoituneesti, yksin eläville aikuisille tai esimerkiksi sateenkaariperheille. (Heino ym. 2017, 56.) Voimme todeta, että rekrytointia olisi hyvä laajentaa kohdistumaan erityisesti juuri niihin perheisiin, jotka ovat kiinnostuneita sijoittamaan nuorisoikaisia.

Perhehoitoa käsittelevässä kirjallisuudessa käsitellään myös ennakkovalmennuksen antamia valmiuksia. Sijaisvanhemmuudesta kiinnostuneiden Pride-koulutuksessa keskitytään käsittelemään sijaisvanhemmuudessa tarvittavia valmiuksia ja tarjotaan mahdollisuus arvioida sijaisvanhemmuudesta kiinnostuneille valmiuksiaan ja halukkuutta. Hyvä ennakkovalmennus riittää siihen asti, kun lapsi sijoitetaan perheeseen. (Ketola 2008, 123, 142.) Joensuu ym. (2016, 35, 38) toteavat myös sijaisperheiden työnohjauksista saadun tiedon perusteella, että hyvä ennakkovalmennus ei riitä. Koulutuksen tulisi käsitellä enemmän lapsen normaaleja kehitysvaiheita ja kehitystehtäviä ja keskittyä arjen sujumiseen. Joensuu ym. (2016) jatkavat että sijaisvanhemmuusprosessin aikana esille nouseviin haasteisiin on erityisen tärkeä vastata koulutuksella sijoituksen edessä. Aiheeseen pohjautuvan tutkimus- ja teorian tiedon sekä sijaisvanhempien vastausten perusteella on pääteltävissä, että koulutus ei nykyisellään vastaa haasteisiin, joita sijaisvanhemmat kohtaavat työssään. Joensuun ym. (2016) esittämät kolme vaihetta voisivat toimia ratkaisuna koulutuksen puutteiden korjaamisessa. Sijoituksen ensimmäisten vuosien aikana olisi toteutettava onnistunut ennakkovalmennus, prosessiohjaus ja täydentävä koulutus. Prosessiohjaus on oikein kohdistettua tukea alkuvaiheessa ja kriisitilanteissa. Prosessiohjauksen teemoja voivat olla muun muassa kiintymyssuhde ja vastarinta, levottomuuden ja aggressiivisuuden kohtaaminen, lapsen traumakokemus ja niin edelleen. Prosessiohjauksessa oppiminen tapahtuu kokemuksellisen tiedon kautta eikä ole niinkään kattava tietopaketti aiheesta. (Joensuu ym. 2016, 39)

7 POHDINTA

Tutkimusaiheemme valikoitui mielenkiintomme perusteella ja lähti pikkuhiljaa rajautumaan perhehoito teemasta. Aihe rajautui mielestämme onnistuneesti ajankohtaiseen teemaan koskemaan erityisesti nuorisoikäisten perhehoitoa. Nuorisoikäisten huostaanotot ovat lisääntyneet koko ajan vuodesta 1999 ja nuorten on vaikea saada perhehoitopaikkaa. Opinnäytetyön toiminnallista osuutta varten tarvittava yhteistyökumppani oli haasteellista löytää. Tähän vaikutti osaltaan organisaatiomuutokset Tampereen kaupungilla ja yleisesti lastensuojelutyön hektinen luonne. Ylimääräisen ajan löytyminen oli yhteistyökumppaniehdokkaille vaikeaa. Yhteistyökumppani löytyi lopulta ja yhteistyö Perhehoito Luotsin työntekijöiden kanssa sujui mutkattomasti. Haastateltavat löytyivät nopeasti ja pääsimme ripeällä tahdilla tekemään haastatteluja kevään 2017 aikana. Haastateltavien taustatiedoista tuli melko tarkkoja ja jouduimme rajaamaan tietoja niin, että tunnistamattomuus toteutuu. Pohdimme haastattelukysymysten onnistumista. Joiltakin osin kysymyksiä olisi voinut muuttaa. Nuorisoikäisiä koskevista kysymyksistä kaksi ensimmäistä olisi voinut yhdistää tai jälkimmäisen kysymyksen, "Mitkä tekijät ovat vaikuttaneet siihen, että olet tarjonnut perhehoitopaikkaa nuorisoikäiselle", olisi voinut jättää kokonaan pois. Se ei tuonut mitään olennaista tietoa esille tutkimuskysymysten kannalta. Eläytymistehtävä olisi voinut olla kohdennetumpi, olisi voinut kysyä, mikä olisi ihanne tilanne, että sijaisvanhempi ottaisi hoitoon nuorisoikäisiä, ja että mikä pitäisi muuttua nykytilanteesta. Kohdennettuun kysymykseen olisi voinut tulla tarkemmin rajattuja vastauksia ja esimerkiksi konkreettisempia esimerkkejä.

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan mukaan tutkimus on eettinen ja luotettava kun se on tehty hyvän tieteellisen käytännön lähtökohtien mukaisesti. Hyviin tieteellisiin käytäntöihin kuuluu tutkimusluvan hankkiminen. (TENK 2012, 6.) Hankimme tutkimusluvan Tampereen kaupungilta. Liitimme tutkimuslupahakemukseen tutkimussuunnitelman, jossa kerroimme mitä aiomme tutkia ja tahon, jonka kanssa yhteistyössä aiomme toteuttaa tutkimuksemme. Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu myös tiedeyhteisön tunnistamat toimintatavat kuten rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa, esittämisessä sekä tutkimuksen ja tulosten arvioinnissa (TENK 2012, 6). Kaikessa tutkimustoiminnassa pyritään välttämään virheitä, ja siksi pohdimme mitkä tekijät voisivat vaikuttaa tutkimuksemme luotettavuuteen. Litteroimme aineiston sanasta sanaan, mikä mahdollisti haastatteluissa kerätyn tiedon säilymisen samana ai-

neiston analyysivaihetta varten. Näin analyysivaiheessa oli käytettävissä kaikki mahdollinen tieto tutkimuksen jatkotyöstämistä varten.

Jokaista tutkimusta tehdessä on syytä pohtia tutkimukseen liittyviä eettisiä näkökulmia. Tutkittavan aiheen eettisyyttä tarkastellessa tulee selkiyttää tutkimuksen lähtökohdat, kuten syy tutkimukseen lähtemiseen ja kenen ehdoilla aihe on valittu (Tuomi ym. 2009, 129). Opinnäytetyömme tutkimuksen aihe tuli Perhehoito-Luotsin työntekijältä. Tutkimuksemme eettistä arvoa nostaa se, että aihe on tärkeä tutkittavan tahon mielestä. Tutkimus palvelee tutkittavan tahon intressejä ja tuo heille lisätietoa tutkimustulosten myötä. Perhehoito Luotsin työntekijät hankkivat meille haastateltavat sijaisperheet. Sijaisperheet saivat meiltä etukäteen sähköpostilla saatekirjeen, jossa haastateltavat saivat tietoa tutkimuksesta, sen tarkoituksesta ja haastattelukysymyksistä. Kerroimme haastateltaville, että haastatteluaineistot käsitellään luottamuksellisesti ja tunnistamattomuuden ja nimettömyyden periaatteiden mukaisesti. Kerroimme myös, että meitä tutkijoita sitoo haastattelussa tulleiden tietojen suhteen salassapitovelvollisuus. Haastatteluaineistot tuhottiin niiden litteroinnin jälkeen. Litteroitu materiaali myöskin hävitettiin tutkimuksen valmistuttua. Tunnistettavuuden estäminen on yksi yleisimpiä tutkimuseettisiä normeja. Tunnistamattomuuden lupaaminen voi lisätä tutkittavien rehellisyyttä ja osallistumista. (Kuula 2006, 101, 135.) Emme käyttäneet missään vaiheessa tutkimusta haastateltavien nimiä aineistoissamme. Litteroituihin teksteihin merkitsimme perheet tunnisteilla, sijaisperhe A, sijaisperhe B jne. Tutkimuksemme sisältää haastateltavista taustatietoja. Tietoja rajattiin niin että haastateltavia ei pysty tunnistamaan niiden perusteella.

Nuorisoikäisten määrä on merkittävä lastensuojelutilastoissa, joten nuorisoikäisiä olisi hyvä tarkastella enemmänkin lastensuojelun näkökulmasta. Nuorisoikäisistä sijaishuollon asiakkaina on tehty hyvin vähän tutkimusta viime vuosina. Meidän tutkimuksemme antaa yleisen kuvan siitä, mitä sijaisvanhemmat ajattelevat nuorisoikäisten sijoitusprosessista. Olisi tärkeää tarkentaa tutkimuksessamme nousseita seikkoja, mitkä kaipaivat kehitystä. Olisi hyvä tarkastella erikseen rekrytointia, sijaisvanhempien valmennuskoulutusta ja täydennyskoulutusta nuorisoikäisten sijaisvanhempien näkökulmasta ja tutkimusten avulla selvittää tarkemmin miten niitä täytyisi kehittää, jotta nuorisoikäisille saataisiin enemmän perhehoitopaikkoja. Jatkotutkimusaiheita voisivat olla nuorisoikäisten sijaisvanhempien motivaation tarkempi tarkastelu.

LÄHTEET

Bardy, M (toim.) 2009. Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Yliopistopaino Oy.

Bardy, M (toim.) 2013. Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Yliopistopaino Oy.

Ervamaa, S., Haahkola, K., Illi, M., Markkola, A., Tukiainen, H., Suomalainen, K. 2015. Lasten ja nuorten palvelut 2020. Jotta yksikään lapsi tai nuori ei tipahda turvaverkon läpi. Helsinki: Erweko.

Heino, T & Säles, M. 2017. Lasten ja perheiden yksilöllisiin tarpeisiin vastaava perhehoito. Kohti perhehoidon laadun vahvistamista. Työpaperi 20/2017. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinninlaitos.

Huotari, R. 2010. Omillaan tuleva aikuinen. Lastensuojelun jälkihuolto nuoren itsenäistymisen tukena. Pro gradu –tutkielma. Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja kauppätieteiden tiedekunta. Sosiaalityö.

Janhunen, T., Pitko, T. & Säles, E. 2015. Työnohjaus sijaisvanhemmuuden tukena. Opas työnohjauksen tilaajille, työnohjaajille ja sijaisvanhemmille. Luettu: 15.10.2017. https://www.perhehoitoliitto.fi/files/1141/TST_opas_pieni.pdf

Joensuu, A. & Sutinen, J. 2016. Perheen suojassa: Miten onnistua sijaisperheessä? Helsinki. Suomi: BoD - Books on Demand.

Kalakoski, V. 2007. Persoona: 4, Motivaatio, tunteet ja taitava toiminta. Helsinki: Edita.

Ketola, J. 2008. Perhehoito ennen ja nyt. Teoksessa: Sijoita perheeseen: Perhehoito ihmillisenä ja taloudellisena vaihtoehtona. Toim. Ketola, J. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kuoppala, T & Säkkinen, S. 2015. Lastensuojelu 2015 tilastoraportti. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (THL)

Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka: Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Lastensuojelun käsikirja. 2017. Avohuolto. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Luettu 25.9.2017. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/avohuolto>

Lastensuojelun käsikirja. 2017. Huostaanotto. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Luettu 25.9.2017. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/huostaanotto>

Lastensuojelun käsikirja. 2017. Jälkihuolto. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Luettu 25.9.2017. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/jalkihuolto>

- Lastensuojelun käsikirja. 2017. Kiireellinen sijoitus. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Luettu 25.9.2017. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/kiireellinen-sijoitus>
- Lastensuojelun käsikirja. 2017. Lastensuojeluasian vireille tulo. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Luettu 23.9.2017 <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo/asian-vireilletulo>
- Lastensuojelun käsikirja. 2017. Sijaishuolto. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Luettu 5.10.2017 <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto>
- Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. Viitattu 2.10.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- Luopa, P., Lommi A., Kinnunen, T., Jokela, J. (toim.) 2010. Nuorten hyvinvointi Suomessa 2000-luvulla. Kouluterveyskysely. Raportti. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- Lyyra, M. 2017. Ennakoimattomasti purkautuneet perhehoidon sijoitukset lastensuojelun asiakirjojen valossa. Pro gradu –tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden laitos. Sosiaalityö.
- Lämsä, Anna-Liisa (2009) Tuhat tarinaa lasten ja nuorten syrjäytymisestä. Lasten ja nuorten syrjäytyminen sosiaalihuollon asiakirjojen valossa. Oulu: Oulun yliopisto.
- MacGregor, T., Rodger, S., Cummings, A. & Leschied, A. 2006. The Needs of Foster Parents. A Qualitative Study of Motivation, Support, and Retention. *Qualitative Social Work* (5)3. 351 – 368. Luettu: 5.10.2017. <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.904.875&rep=rep1&type=pdf>
- Marjomaa, P. & Laakso, M. 2010. Terveisiä täältä kodista! Lasten, sijaisvanhempien, syntymävanhempien ja sosiaalityöntekijöiden näkökulma lastensuojelun perhehoitoon. Helsinki: Pelastakaa Lapset ry.
- Meriläinen, U. 2017. Nuorten kiireelliset sijoitukset ovat rajusti lisääntyneet – taustalla päihde- ja mielenterveysongelmia. *Yle Uutiset*. 25.9.2017. <https://yle.fi/uutiset/3-9850455>
- Mikkelsson, K-L. 2015. Tie sijaisvanhemmuuteen. Narratiivinen tutkimus sijaisvanhemmaksi ryhtymisen syistä, odotuksista ja haasteista. Pro gradu –tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Sosiaalityö.
- Nurminen, M. Sosiaalihuolto- ja lastensuojelulain mukaiset palvelut sosionomin työn näkökulmasta. PowerPoint esitys. Lastensuojelu ja perhetyö 2017 -kurssi. Tampere. Tampereen ammattikorkeakoulu. Sosionomikoulutus. Esitetty 11.1.2017.

Paajanen, S. 2014. Intensiiviyö nuorisoikäisten huostaanottoja ehkäisemässä: Lastensuojelun avohuollon intensiiviyön vaikutukset nuorten elämäntilanteisiin lastensuojelun asiakirjojen valossa. Pro gradu –tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto, Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Sosiaalityö.

Perhehoitolaki 20.3.2015/263. Viitattu 29.9.2017.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150263>

Perhehoitoliitto Ry. 2017. PRIDE-valmennus. Luettu 19.9.2017.
https://www.perhehoitoliitto.fi/sijaisvanhemmaksi/sijaisvanhemmuus/miten_sijaisvanhemmaksi_tullaan/pride-valmennus

Pesäpuu Ry. 2010. PRIDE-valmennus sijais- ja adoptiovanhemmuutta harkitseville. Luettu 19.9.2017. <http://www.pesapuu.fi/piilosivut/sijaisvanhempienvalmennus/pride-valmennus/>

Ruohotie, P. 1998. Motivaatio, tahto ja oppiminen. Helsinki: Edita.

Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301. Viitattu 28.9.2017.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301>

SOS-Lapsikylä. 2017. Sijaisvanhempimä saa vahvaa tukea. Luettu: 10.10.2017
<https://www.sos-lapsikyala.fi/mita-me-teemme/sijaisperheeksi/sijaisvanhempimä-saa-vahvaa-tukea/>

Tampereen kaupunki. 2017. Perhehoito Luotsi. Päivitetty 27.6.2017. Luettu 5.10.2017.
<https://www.tampere.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/lapsiperheiden-palvelut/lastensuojelu/sijaisperheeksi/luotsi.html>

Tampereen kaupunki. 2015. Perhehoidon muodot. Päivitetty 25.10.2015. Luettu 5.10.2017. <http://www.tampere.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/lapsiperheiden-palvelut/lastensuojelu/sijaisperheeksi/sijaisperheet/muodot.html>

TENK. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012.

Terveiden ja Hyvinvoinnin laitos (THL). 2014. Nuorten hyvinvointi Suomessa 2000-2013. Raportti 25. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy

Terveiden ja Hyvinvoinnin laitos (THL). 2016. Suomen virallinen tilasto (SVT). Lastensuojelu 2015. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) Viitattu: 8.9.2017.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2016122031615>

Terveiden ja Hyvinvoinnin laitos (THL). 2017. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE). Päivitetty 23.9.2017. Luettu 2.10.2017. <https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/hankkeet-ja-ohjelmat/lapsi-ja-perhepalveluiden-muutosohjelma-lape->

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5., uud. laitos. Helsinki: Tammi.

Valkonen, L. 2008. Mitä perhehoidosta tiedetään tutkimusten perusteella? Teoksessa Sijoita perheeseen: Perhehoito inhimillisenä ja taloudellisenä vaihtoehtona. Toim. Ketola, J. Jyväskylä: PS-Kustannus. 99–120

Valkonen, L & Janhunen, T. 2016. Tutkimustietoa perhehoidon kehittämiseksi. Katsaus kansainvälisiin tutkimuksiin 2010-2016. Työpaperi 45/2016. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Luettu:10.10.2017. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131580/URN_ISBN_978-952-302-789-3.pdf?sequence=1

Vanhanen, S. 2009. SOS-lapsikylään sijoitettujen lasten sosiaaliset verkostot. Pro gradu -tutkielma. Turku: Turun yliopisto. Sosiaalipolitiikan laitos.

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

LIITTEET

Liite 1. Alustava haastattelurunko sijaisvanhemmille, joilla on ollut nuorisoikäinen perhehoidossa.

Taustatiedot

- ikä, sukupuoli, ammatti, biologisten lasten määrä ja iät
- kuinka kauan ollut sijaisvanhempana
- sijoitettujen lapsien määrä ja iät
- keskeytyneiden sijoitusten määrä
- sijaisvanhempana käydyt mahdolliset lisäkoulutukset
- nykytilanne sijoitettujen lapsien määrä ja iät
- minkä ikäisiin sijaislapsiin profiloitunut,
- mikä sai ryhtymään sijaisvanhemmaksi. motiiveja

Nuorisoikäisten sijoitukset

Mitkä ovat olleet motiivit toimia nuorten sijaisperheenä?

Mitkä tekijät ovat vaikuttaneet siihen, että olet tarjonnut perhepaikkaa nuorisoikäiselle?

Mitkä ovat edistäviä tekijöitä nuorten sijaisperheenä toimimiselle ja miksi?

Minkä koet olevan haasteena tai esteenä nuorisoikäisen sijaisvanhempana toimimisessa ja miksi?

Eläytymismenetelmä

(Eletään vuotta 2018 ja nuorisoikäisten perhehoito on lisääntynyt huomattavasti, ja perhehoidettavia nuoria ei sijoiteta enää ollenkaan laitoshiin. Mitä on tapahtunut vuoden aikana, jotta tähän tilanteeseen on päästy?)

Eläydy tilanteeseen ja kirjoita miten yllä mainittuun tilanteeseen on päästy.

Kehittäminen

Kun katsot prosessia sijaisvanhemmaksi kouluttautumisesta tähän päivään, näetkö prosessissa mitään kehitettävää, mikä vaikuttaisi nuorisoikäisten perhehoidon sijoitusten lisääntymiseen?